

Martin Fahlgren

Lärdomar av den svenska Vietnamrörelsen

En artikelserie om FNL-rörelsens uppgång, nedgång och fall och de lärdomar som kan dras därur.

Del 2 – FNL-rörelsens politik

”Vi får inte dölja våra fel för fienden. Den som är rädd för det är ingen revolutionär. Tvärtom, om vi öppet förklarar för arbetarna: ’Ja, vi har begått fel’, så betyder det att de inte kommer att upprepas i morgon och att vi bättre förstår att välja tidpunkt.” (Lenin vid Kommunistiska internationals 3:e kongress 1921)

Del 1 av artikelserien tar upp det maoistiska inflytandet i De förenade FNL-grupperna (DFFG) och del 3 rör relationerna till trotskismen.¹ Denna del 2 behandlar några viktiga aspekter av DFFGs politik och dess konsekvenser: synen på Sovjetunionen, Kina och Kampuchea, samarbetet med solidaritetsorganisationer i andra länder, samt ”brännpunktsteorin”.

Innehåll

Brännpunktsteorin och bit-för-bit-teorin	1
Sovjetunionen.....	4
Socialimperialismen	5
Sammanfattning	8
Epilog	8
Bilaga: Motion från Gällivare/Malmbergets FNL-grupp.....	9
Lojaliteten hos Kina, inte Vietnam.....	11
Sammanfattning	17
Kampuchea.....	17
Bilaga: Maoister (SKP) om Kampuchea	26
DFFG och solidaritetsrörelser i andra länder	27

Förkortningar som används i artikelserien

APK	ArbetarPartiet Kommunisterna [nu SKP]
DFFG	De Förenade FNL-Grupperna
DRV	Demokratiska Republiken Vietnam [Nordvietnam]
FK	Förbundet Kommunist
FNL	Den Nationella Befrielsefronten i Sydvietnam
KAF	Kommunistiska ArbetarFörbundet
KFml	Kommunistiska Förbundet Marxist-Leninisterna
KFml(r)	Kommunistiska Förbundet Marxist-Leninisterna (revolutionärerna)
KKP	Kinas Kommunistiska Parti
MLK	Marxist-Leninistiska Kampförbundet
RMF	Revolutionära Marxisterna Förbundet
SFIF	SolidaritetsFronten för Indokinas Folk
SKfV	Svenska Kommittén för Vietnam
SKI	Solidaritetskommittén för Indokina
SKP	Sveriges Kommunistiska Parti
SUKP	Sovjetunionens Kommunistiska Parti
VPK	VänsterPartiet Kommunisterna
VUF	Vänsterns Ungdomsförbund

¹ Se [Lärdomar av den svenska Vietnamrörelsen, Del 1](#) och [Lärdomar av den svenska Vietnamrörelsen, del 3](#)

Brännpunktsteorin och bit-för-bit-teorin

Dessa två teorier, som kompletterar varandra (dvs utgör ”en enhet”), lanserades i en ledare rubricerad ”Vietnamrörelsens målsättning och karaktär” i Kommunistiska Förbundet marxist-leninisternas (KFml) teoretiska tidskrift *Marxistiskt Forum* (nr 2-1968). Målsättningen med ledaren var att med utgångspunkt från en analys av ”huvudmotsättningen i världen” och ”huvudmotsättningen i Sverige” lägga fast en inriktning för det anti-imperialistiska arbetet för såväl DFFG som KFml/Clarté. Teorierna togs upp till diskussion i DFFG och antogs av DFFGs andra kongress 1969.²

Kritik mot dessa teorier och i synnerhet deras konsekvenser kom från flera håll, bl a från Lunda-Clarté-medlemmarna Bo Hörnström och Tom Gustafsson (som hade varit studieansvarig i DFFG). Senare anslöt sig stora delar av den övriga vänstern till kritiken, inklusive Förbundet Kommunist och trotskisterna. Teorierna var således långt ifrån okontroversiella. Därför ska vi här studera dem lite närmare och klargöra varför de stötte på patrull.

En grundläggande idé i dessa teorier är att den anti-imperialistiska rörelsen alltid måste inrikta sina krafter på ”brännpunkten”, dvs där kampen är som hårdast. I artikeln i *Marxistiskt Forum* står bl a:

Det faktum att USA-imperialismen kan förintas endast bit för bit leder i sin tur fram till slutsatsen, att folken i varje enskild uppgörelse med USA-imperialismen bör sträva efter att samla en övermäktig styrka och mobilisera allt stöd som kan mobiliseras för det folk, som för tillfället gjorts till huvudsakligt föremål för USA-imperialismens aggression. Om inte blir följden äventyrspolitiska fel, dvs. en serie taktiska nederlag som kan leda till ett tillfälligt strategiskt nederlag.

...

Men det vietnamesiska folket står i dag i *första frontlinjen* i folkens revolutionära kamp mot USA-imperialismen. Det tillfogar USA-imperialismen de mest kännbara materiella nederlagen och dess heroiska kamp utgör ett lysande föredöme för alla andra folk. Därför skulle vi begå ett gravt äventyrspolitiskt fel, om vi på något sätt skulle underskatta betydelsen av det vietnamesiska folkets kamp. Att på allvar bekämpa USA-imperialismen innebär i dag i första hand att ena alla krafter som kan enas för att tillfoga USA-imperialismen ett avgörande nederlag just i Vietnam. Varje annan paroll är liktydig med tomt prat och skulle i realiteten utgöra ett stöd åt USA-imperialismen.³

I DFFGs eget material läser vi:

USA-imperialisterna försöker behärska och utsuga hela världens folk. Deras krig mot Vietnams folk är ett hot mot alla folks frihet och självständighet, även det svenska folkets. Därför gäller vår kamp för Vietnam även vår egen frihet och självständighet. Idag har *kampen mot USA-imperialismen sin brännpunkt i Sydostasien*, där det vietnamesiska folket står i främsta frontlinjen.

I Sydostasien riktas de hårdaste slagen mot USA-imperialismen. Detta innebär att ett stöd åt det vietnamesiska folket är ett stöd åt alla folk som bekämpar USA-imperialismen. *Vi måste i vårt antiimperialistiska arbete koncentrera oss på USA-imperialismens svagaste punkt*. Vi måste utveckla ett kraftfullt politiskt och materiellt stöd åt det vietnamesiska folket.⁴

Parollerna ”USA ut ur Vietnam” och ”Stöd Vietnams folk på dess egna villkor” måste därför förknippas med ”Bekämpa USA-imperialismen”. Å andra sidan kan parollen ”Bekämpa USA-imperialismen” inte framföras ensam, eftersom det kravet är allmänt och abstrakt och förhållandevis ofarlig för USA-imperialisterna. Det allmänna kravet ”Bekämpa USA-imperialismen” måste få

² Som påpekades i [Lärdomar av den svenska Vietnamrörelsen. Del 1](#) var Lin Biaos skrift [Leve segern i folkkriget](#) viktig vid utarbetandet av brännpunkts- och bit-för-bit-teorierna.

³ *Marxistiskt Forum*, nr 2-1968 s 9, 11. Kurs. i originalet

⁴ DFFGs skriftserie nr 5, [Program, stadgar och sammanfattning av enhetsfrontsdiskussionen](#), s 6 (”Program för De Förenade FNL-grupperna”).

en konkret riktning, där kraften kan koncentreras. USA-imperialismen är världsomfattande, men *våra resurser räcker inte till att utdela förödande slag mot den, annat än på ett område i taget. USA-imperialismen kan bara bekämpas genom att den krossas bit för bit. Vi ska därför koncentrera krafterna på den punkt där USA-imperialismen är svagast, och det är i Vietnam.*⁵

Det som brännpunktsteorin säger är således att det finns ett geografiskt område (=Vietnam) där kampen står som allra hårdast. Så länge är allt OK. Men sedan dras den felaktiga slutsatsen, att eftersom USA-imperialismen enbart kan besegras ”bit-för-bit” får inte de anti-imperialistiska krafterna sprida ut krafterna, utan dessa måste koncentreras mot den för tillfället svagaste punkten (= Vietnam), dvs där kampen har en rimlig chans att segra.

Det grundläggande felet med resonemanget är att den bygger på en felaktig och mekanisk uppfattning om såväl USA-imperialismen som kampen mot densamma:

För det första är det inte så att de revolutionära krafterna har ett fast antal krafter till förfogande och att därför en spridning av kampen till andra områden skulle försvaga dessa krafter – tvärtom så kommer en spridning av kampen att dra in nya krafter.

För det andra är USA-imperialismen ett sammanhängande system, där de olika delarna är beroende av varandra, vilket betyder att dess begränsade (även om de är stora) resurser splittras och försvagas om den angrips på olika områden och från flera håll.⁶

Som Kenth-Åke Andersson skrev i *Revolutionär marxism kontra stalinism i Vietnamrörelsen*:

Men skapandet av nya fronter i den antiimperialistiska kampen innebär varken att FNL eller DFFGs militanter åker dit och slåss. Öppnandet av nya fronter innebär att nya, tidigare passiva, människor engageras i kampen och att den antiimperialistiska styrkan ökar i slagkraft. Den som däremot måste sprida ut sina begränsade resurser är USA-imperialismen. Ty just USA-imperialismens resurser är begränsade. Att den tvingas slåss på flera fronter samtidigt innebär att den försvagas. Att öppna en ny front innebär därför att i själva verket komma Vietnams folk till hjälp. Vi behöver bara tänka oss följande situation: en intensifierad kamp i Palestina, öppen kamp i Pakistan och Indien, gerillastrider i Bolivia, Peru och Argentina, och slutligen inbördeskrig i USA, och vi skall se vilka krafter som vinner och vilka som förlorar på ett sådant förhållande.⁷

Detta höll inte våra svenska maoister med om, men de försökte inte ens bemöta argumenten. I stället stämplade de, i enlighet med ”brännpunktsteorin”, Che Guevaras maning till världens revolutionärer att ”Skapa ett, två, flera Vietnam”, som varande kontrarevolutionär. I *Trotskismen, fronterna och vietnamrörelsen* (TFOV) skrev man t ex:

[trotskisterna draperar] sin politik i ultrarevolutionära fraser... Ett exempel är deras stöd åt parollen ”Skapa ett, två, flera Vietnam”: Det är fel att säga att man vill skapa flera Vietnam, det betyder i själva verket att man uppmanar imperialisterna att starta nya aggressionskrig.

Parollen som Che lanserade 1967 var givetvis ingen uppmaning till imperialisterna att ”starta aggressionskrig”, utan den riktade sig till världens revolutionärer som uppmanades att resa sig *mot* imperialisterna.⁸ Che ville med denna paroll ha sagt att revolutionärerna inte skulle

⁵ A.a., s 10 (”Sammanfattning av enhetsfrontsdiskussionen”), min kursiv, MF

⁶ Hörnström-Gustafsson m fl visade att inte ens Lin Biaos skrift kunde åberopas till stöd för teorierna, dvs man hade misstolkat vad som där stod skrivet. De anförde också följande citat från Lin Biaos ”Rapport till KKP:s 9:e nationalkongress” (1969): ”Världsproletariatets och världens förtryckta folks och nationers revolutionära kamp stödjer alltid varandra.” (a.a. s 15), vilket motsade ”brännpunktsteorin” i KFml:s tappning. Inte heller hade maoister i andra länder kommit fram till liknande teorier. KFml och deras allierade i DFFG blundade dock och struntade i kritiken.

⁷ Skriften ingår i antologin [”Trotskismen, fronterna och vietnamrörelsen”](#) på marxistarkivet.

⁸ Fö var det inte trotskisterna som i Sverige först förde fram Ches paroll, utan det var Vänsterns Ungdomsförbund (VUF) som i augusti 1967 tog upp parollen. Se t ex DFFG-skriften *VPK, VUF och Vietnamrörelsen*, avsnittet ”VUF gör helt om”, samt inlägget ”VUF:s djupgående ’analyser’” i *FNL/S 3/70*, där man talar om ”VUFs äventyrspolitik i Vietnamfrågan”.

lämna Vietnam ensamt, utan att de själva skulle ta upp kampen, vilket skulle tvinga imperialisterna att splittra sina styrkor på flera fronter, dvs den var ett uttryck för internationalism.⁹

I sitt budskap till världens folk vid Tricontinental-konferensen 1967 uttryckte Che denna idé på följande sätt:

Hur lysande, hur nära skulle inte framtiden te sig för oss om två, tre, många Vietnam blomstrade på jordens yta, med sina skördar av död och oändliga tragedier, med sitt dagliga hjältemod, med sina återkommande slag mot imperialismen, med tvånget för imperialismen att sprida sina krafter under av det ständigt växande hatet från världens folk. Om vi alla vore i stånd att enas, så att all slags hjälp till de kämpande folken bleve effektivare, hur storslagen skulle då inte framtiden te sig, och hur nära!¹⁰

Att Che hade rätt i princip, om det borde det inte råda något som helst tvivel (däremot kan man vara kritisk mot Ches beslut att starta gerillakrig i Bolivia, men det är en annan historia).

Brännpunktsteorin ledde till en rad problem och inkonsekvenser för DFFGs del.

Hur skulle man t ex förhålla sig till den stora gruvstrejken i Malmfälten (1969-70)? Flera lokala FNL-grupper deltog aktivt i stödarbetet för de strejkande (och DFFG gjorde inget för att stoppa detta, men tog heller inte centralt ställning i frågan). Däremot sade DFFG t ex nej till deltagande i aktioner mot det sk Cabora Bassa-projektet (sommaren 1970)¹¹, med motiveringen att det inte tillhörde "brännpunkten". Detta gjorde visserligen inte heller gruvstrejken, men man insåg (gudskelov) att det inte gick att som organisation uppmana till att FNL-are skulle ställa sig som rena åskådare i en fråga som så engagerade progressiva människor i Sverige.

I konsekvens med brännpunktsteorin sågs andra anti-imperialistiska organisationer och grupper än DFFG som *konkurrenter*, inte som allierade (det enda undantaget var Palestina-frågan, som det således ansågs vara OK att arbeta med):

Idag är det de sydostasiatiska folken, med Vietnams folk i spetsen, som hårdast och mest framgångsrikt angriper USA-imperialismen, vars svagaste punkt följaktligen är Sydostasien. För den *anti-imperialistiska rörelsen i Sverige vore det ett stöd åt imperialisterna* att inte inse detta. Vi måste inrikta vårt arbete i kampen mot USA-imperialismen på solidaritet med Vietnams folk men även stödja det laotiska folket, det kambodjanska folket och det thailändska folket.¹²

De som t ex arbetade i Afrika-grupperna och Latinamerika-grupperna utgjorde enligt detta resonemang objektivt ett "stöd åt imperialisterna". Därför sågs också t ex en tidskrift som *Kommentar* med misstänksamhet.

⁹ Mindre sofistikerade supportrar av en politisk tanke drar ibland ut dess konsekvenser in absurdum. I artikeln, "Trotskist utsparkad i Västerås", i DFFGs medlemstidning *FNL/S* (FNL i Sverige) nr 2/71 läser vi:

"Trotskisten för också fram parollen 'Skapa två, tre, flera Vietnam', vilket är en rent fascistisk paroll. Det var väl inte Vietnams folk som skapade Vietnam-kriget? Enligt de uppgifter vi har så var det USA-imperialisterna. Parollen blir alltså en uppmaning till USA-imperialisterna att starta flera angreppskrig, vilket inte är att bekämpa USA-IMPERIALISMEN!"

Denna "fascistiska paroll" lanserades av Che Guevara. Var också han då fascist (=trotskist??), liksom alla andra som stödde parollen (t ex kubanska KP)?

¹⁰ Hela budskapet finns återgivet i boken *Che på svenska*, Svensk-Kubanska Föreningen, 2006, s 241-257. Citatet s 256.

¹¹ Cabora Bassa-projektet gällde ett dammprojekt i den dåvarande portugisiska kolonin Moçambique, där svenska företaget ASEA var intressent. I projektet ingick bl a att man skulle dra ledningar till det rasistiska Sydafrika (apartheid-regimen hade makten). Befrielseörelsen i Moçambique, FRELIMO, var emot projektet, liksom motståndare till apartheid-politiken i Sydafrika. Det ledde till att det i Sverige uppstod en kraftig opinion mot detta projekt och ASEA såg sig till slut tvunget att dra sig ur.

¹² FS-uttalande i medlemstidningen *FNL/S* nr 5/70, min kursiv, MF

I en artikel, ”De antiimperialistiska krafterna bör koncentreras mot fiendens svagaste punkt” i KFml:s tidning *Gnistan* (nr 4-1969) formulerade man denna inställning på följande sätt:

Varje försök att inrikta den antiimperialistiska rörelsen på andra uppgifter än i första hand de som gäller Vietnam och Sydostasien och i andra hand Palestina och Västasien innebär en splittring av krafterna. Därmed blir detta också ett sabotage av de förtryckta folkens kamp och stöd åt USA.

Det vore fel att tro att flertalet av dem som arbetar inom splittrarorganisationerna inte uppriktigt vill stöda de förtryckta folken. Men de har ännu inte insett att huvuduppgiften är att stöda de folk som intensivast kämpar mot imperialismen – folken i Vietnam, Palestina och Västasien. De har dragits med på en liberal linje och står vid sidan om den revolutionära kampen, som alltid riktar sig mot imperialismens svagaste punkter.

De otaliga organisationer som säger sig stöda de förtryckta folken, t ex SSU:s Latinamerika-grupper, Christer Hogstedts tilltänkta Indonesienkommitté, U-grupperna, SCAN-SNCC, Cabora Bassa-kommittén osv är objektivt sett splittrare av kampen mot imperialismen. Det är varje marxist-leninist och progressiv kamrats plikt att för de, många ggr ärliga och bra vänner, som arbetar inom sådana organisationer förklara att dessa faktiskt drar bort krafter från huvuduppgiften och därför är till glädje för reaktionen.

I stället för att inse att de bidrog till den anti-imperialistiska kampen, så stämplades således alla som inte arbetade med Indokina och Palestina som splittrare: Den ”anti-imperialistiska rörelsen” utgjordes enbart av DFFG (och, med viss tvekan, Palestina-grupperna)!¹³

Varför drev maoisterna en sådan inskränkt politik?

Att det var korrekt att satsa huvudkrafterna på stöd till befrielsekampen i Indokina råder det ingen tvivel om (bl a därför att det kring denna fråga var *möjligt* att bygga en bred solidaritetsrörelse), men att gå så långt att man förkastade i stort sett all annan kamp och stöd till denna, var minst sagt oförnuftigt.

Jag misstänker att det som i själva verket låg bakom var – medvetet eller omedvetet – något så krasst som att maoisterna hade kontrollen över Vietnam-rörelsen, medan det i ledningen för andra anti-imperialistiska organisationer, tidskrifter osv fanns andra – sossar, VPK-are, oberoende socialister, trotskister osv – människor som de inte hade någon koll på och som därför också sågs som potentiella hot, inte mot stödet till kampen i Indokina, utan mot den egna hegemonin i den anti-imperialistiska rörelsen. Så länge som man kunde kanalisera det anti-imperialistiska arbetet via DFFG så kunde man också vidmakthålla kontrollen.

Brännpunktsteorin var och är felaktig och bör förpassas till papperskorgen, där den borde ha hamnat redan från början.

Sovjetunionen

Bland de drivande bakom FNL-rörelsen dominerade en kritisk syn på Sovjetunionen redan från allra första början. De var ju maoister som hämtade sin ideologiska inspiration från de kinesiska tongångarna i den sino-sovjetiska polemik som bröt ut på allvar 1963.

Till en början undvek maoisterna att direkt kritisera Sovjetunionen. Striden med Moskva-kommunismen gällde i stället vilken linje som skulle föras i Vietnam-frågan, där maoisterna drev en militantare linje än de prosovjetiska kommunistpartierna (i Sverige SKP¹⁴). För Sovjet och de pro-sovjetiska partierna var huvudinriktningen ”fredlig samexistens” mellan ”det

¹³ Under inflytande från den maoistiska synen skrev t ex f d ordföranden i Uppsala Sydafrikakommitté ett diskussionsinlägg, ”Dödförklaring av Sydafrikakommittén”, till styrelserna i Lund och Uppsala, där hon menade att brännpunkten stod i Vietnam och därför innebar solidaritet med Södra Afrika en splittring av den anti-imperialistiska rörelsen.

¹⁴ Det svenska kommunistpartiet hette SKP fram till 1967, då det bytte namn till VPK.

socialistiska lägret” och ”det imperialistiska lägret”, och eftersom väpnade lokala konflikter kunde spridas och leda till kärnvapenkrig, så var ”fredskampen” viktigast – följaktligen förde de fram parollen ”Fred i Vietnam”.¹⁵ Kina och maoisterna menade att detta var liktydigt med att kapitulera för imperialismen och att det effektivaste sättet att ”bekämpa imperialismen och försvara världsfreden” var ”beslutsam revolutionär kamp”, varför de i stället förde fram parollerna ”USA ut ur Vietnam” och ”Stöd FNL”. Det var detta som striden främst gällde de första åren, då FNL-rörelsen växte fram.

Socialimperialismen

Fram till 1968 förekom nästan inga artiklar om Sovjetunionen i vare sig den maoistiska pressen eller DFFG-pressen.¹⁶ Det var först i samband med den sovjetiska ockupationen av Tjeckoslovakien hösten 1968 som maoisterna, inspirerade av Peking, dammade av termen ”socialimperialism” (socialism i ord, men imperialism i handling) för att karakterisera Sovjetunionen.

Detta att de som byggde upp FNL-rörelsen redan från början hade en kritisk grundsyn på Sovjetunionen gjorde att DFFG snabbt, och utan protester från den vanlige FNL-aren, kunde delta i och även vara med och organisera demonstrationer mot den sovjetiska inmarschen i Tjeckoslovakien under paroller som ”USA ut ur Vietnam – Sovjet ut ur Tjeckoslovakien”. Lagg märke till att detta gick bra trots att det inte fanns ett ord om Sovjet i DFFGs plattform, vilket återigen visar att DFFG-ledningen kunde strunta i sina egna principer (se avsnittet om brännpunktsteorin ovan) när den ansåg det vara lämpligt. Det finns egentligen heller ingen anledning att kritisera DFFG för att de i det akuta läget ställde upp i sådana demonstrationer (t o m VPK kritiserade ju skarpt Sovjet vid detta tillfälle). Det hela tog dock en annan vändning när man införde ”socialimperialismen” i DFFGs plattform, dvs då frågan om Sovjet och dess karaktär fick en ”programmatisk” karaktär för DFFG.

Frågan togs upp till debatt vid DFFGs 2:a kongress 1969 och föranledde redan då protester, även från sådana som såg sig själva som maoister och som egentligen ansåg att Sovjet var ”socialimperialistiskt”. Exempelvis yttrade Per-Åke Lindblom (VUF) följande:

Det är riktigt att angripa den sovjetiska socialimperialismens samarbete med USA, men det avgörande är i vilket läge man tar upp det. Parollen ”Stöd Vietnams folk på dess egna villkor” innebär, att man borde följa FNL:s uppfattning i denna fråga, som inte är att man bör angripa Sovjet i samband med basarbetet för Vietnams folk.¹⁷

Trots att vietnameserna var emot att beteckna Sovjet som ”socialimperialistiskt”, trots att VPK-are, flera FNL-grupper¹⁸ och många FNL-are protesterade, så genomdrev maoisterna att det i det *Program för De Förenade FNL-grupperna*, som antogs vid DFFG-kongressen 1970, infördes skrivningar om ”den sovjetiska socialimperialismen”. Så här står det bl a:

Målsättningen med sovjetledarnas Vietnampolitik är ytterst att göra Vietnam till sin egen inflytelse-sfär. Därför ger de bistånd till PRR och DRV. Denna målsättning kolliderar med USA-imperialisternas. Men idag är det dominerande i sovjetledarnas Vietnampolitik samarbetet med USA-imperialisterna. De har stött USA-regeringens angreppskrig bl a genom export av råvaror för framställ-

¹⁵ Den deklaration som antogs vid 1957 års Moskvakonferens slog fast: ”Kampen för fred är för närvarande den viktigaste uppgiften över hela världen”. Att notera är att det kinesiska kommunistpartiet undertecknade denna deklaration,

¹⁶ Den första större artikeln i KFml:s teoretiska tidskrift *Marxistiskt Forum* publicerades i nr 5/68 och hade rubriken ”Sovjetrevisionismen”. I månadstidningen *Gnistan* satte man igång på allvar med Sovjet-kritiken i nr 10 (i början av november 1968), med en artikel rubricerad ”Är Sovjetunionen allttjämt socialistisk?”

¹⁷ Citerat från *Vietnam var nära* not 132, s 409

¹⁸ I *Vietnam var nära* anges (s 424) att i mitten av 1970 ett tiotal FNL-grupper var ”ytterst osäkra” när det gällde inställningen till socialimperialismen.

ning av flygplan och napalm. De har försökt åstadkomma en förhandlingslösning till USA-imperialisternas fördel över huvudet på det kämpande vietnamesiska folket. Den sovjetiska socialimperialismen är inte det vietnamesiska folkets huvudfiende, men dess samarbete med USA-imperialismen stärker denna. Därför är den sovjetiska socialimperialismen en fiende till det vietnamesiska folket.

Senare i programmet, i ett avsnitt betitlat ”De Förenade FNL-gruppernas främsta uppgifter är idag” fastlås

7. Att avslöja den sovjetiska socialimperialismens förräderi mot folkens befrielsekamp i Sydostasien.

dvs detta tillhörde nu DFFGs viktigaste uppgifter!

Att detta inte överensstämde med den vietnamesiska ståndpunkten är knappast något sensationellt avslöjande.

Samtidigt som det fastslogs att det var en av DFFGs huvuduppgifter att ”avslöja socialimperialismen”, förkastades vidare studier och analys av frågan:

Vi tar således inte upp en analys av exempelvis socialimperialismen, därför att en sådan analys inte skulle göra vårt arbete lättare eller effektivare. Däremot måste vi enas om att socialimperialismens konkreta uttryck utgör ett förräderi av Vietnams folk. Om vi enade oss kring en analys av socialimperialismen skulle det innebära, att nya medlemmar tvingades att också omfatta denna analys och rekryteringen skulle försvåras. Däremot måste nya medlemmar ansluta sig till programmets syn på socialimperialismen. I annat fall skulle stödet åt Vietnams folk få en felaktig utgångspunkt.¹⁹

FNL-arna måste således hädanefter ansluta sig till ”programmets syn på socialimperialismen”. Invändningar som gick ut på att det var felaktigt att tvingas ta ställning i frågan utan att få studera den avvisades. I *Leve enhetsfronten mot USA-imperialismen* (1971) läser vi:

En ledande medlem i Visby FNL-grupp hävdade bl.a. att vi inom DFFG måste studera vilka ekonomiska faktorer som gör det möjligt att fastställa att Sovjet är socialimperialistiskt och vilka politiska förändringar inom sovjetsystemet som möjliggjort *socialimperialismens uppkomst*. Han motiverade detta med att vi inte får dölja de sanningar som en *marxistisk analys* ger.

Kongressen avvisade denna linje om socialimperialismen, eftersom den dels bortser från att det är USA-imperialismen som är det vietnamesiska folkets huvudfiende, dels därför att ett studium av socialimperialismens rötter skulle innebära ett studium av utvecklingen i Sovjetunionen. Detta skulle leda till att fronten måste *ta ställning till socialismen* och därmed splittras. Frågan om vad vi tar upp inom fronten eller ej avgörs inte heller av om det är s.k. marxistiska sanningar, utan bestäms av vad som på ett avgörande sätt gagnar frontens begränsade målsättning.

Verkligen ett krystat resonemang. FNL-arna skulle således ta ställning mot ”socialimperialismen”, men de inte fick studera frågan, eftersom det skulle kunna medföra att DFFG splittrades. Hur studier av frågan, där olika ståndpunkter fick komma till tals, kunde vara mer splittrande än att tvinga FNL-arna att ta ställning *utan* studier och diskussion, det klargörs inte. Logiken blir ännu mer haltande med tanke på att DFFGs program fastslår att USA-imperialismen är det vietnamesiska folkets *huvudfiende*, samtidigt som ”brännpunktsteorin” innebär att alla krafter måste inriktas på ”huvudmotsättningens brännpunkt”. Varför skulle man då överhuvudtaget ta upp ”socialimperialismen”?

Innebörden i beslutet var således att DFFG skulle stå för att Sovjet var socialimperialistiskt, trots att vietnameserna var emot detta, trots att Sovjet var vietnamesernas viktigaste vapen-

¹⁹ Medlemstidningen *FNL/S* 8-9, 1970, s 20

leverantör och trots att många såväl inom som utanför DFFG ansåg att det var fel att ta ställning i en fråga som inte ens fick studeras!²⁰

Lägg vidare märke till att samtidigt som man nekade till studier av ”socialimperialismen”, producerades en anti-trotskyistisk skrift, ”TFOV”, som behandlade den ryska revolutionens utveckling, den kinesiska revolutionen, spanska inbördeskriget etc... under en period av ca 50 år och som FNL-aktivisterna förväntades ta ställning till för att utestänga trotskister från DFFG. Minst sagt märkligt! Tala om att sila mygg och svälja kameler!

Historien var dock inte slut härmed. Frågan om Sovjetunionens karaktär skulle fortsätta att komma upp under hela DFFGs existens.

Det fanns hela tiden många, inklusive maoister, som ansåg att ”socialimperialismen” inte borde ingå i DFFGs plattform. Detta gällde t ex MLK, liksom flera FNL-grupper där MLK hade inflytande, t ex i Gällivare/Malmberget och Kiruna (där jag själv var medlem i början av 70-talet) och motioner om detta inlämnades till DFFG-kongressen 1971, bl a föreslog Kiruna FNL-grupp att ”socialimperialismen” skulle strykas ur DFFGs program därför att det försvårade samarbetet med VPK, att vietnameserna inte såg Sovjet som fiender osv.²¹ Gällivare/Malmbergets FNL-grupp anknöt till Kiruna-förslaget och utvecklade resonemanget ytterligare i en egen motion.²²

Vid DFFGs 5:e kongress 1972 gjordes en taktisk reträtt i frågan och uttrycket ”socialimperialism” ersattes med en formulering där Sovjetunionens utrikespolitik beskrevs som ”en aggressiv utrikespolitik i syfte att skaffa sig ekonomisk och politisk kontroll över andra länder”. Det var alltså huvudsakligen en kosmetisk förändring, dvs fördömandet av Sovjetunionen fanns kvar. Begreppet var borta, men i sak hade inte mycket förändrats.

Efter undertecknandet av Paris-avtalet i början av 1973, då kriget i gick in i en mindre intensiv fas, intensifierades åter kritiken mot Sovjet.

Den anti-sovjetiska kampanjen nådde något av en kulmen 1974, då DFFGs förbundsstyrelse kom fram till att Indokina inte längre var ”brännpunkten” och framställde en serie studiebreve där Sovjetunionen framställdes som största fienden till världens folk.²³ Syftet med det hela var

²⁰ Det är intressant att konstatera att r-arna, efter splittringen av KFml, faktiskt framförde åsikten att man borde studera ”socialimperialismen” i den anti-imperialistiska rörelsen. I artikeln ”Kommunisters arbete i enhetsfronter”, i r-arnas teoretiska tidskrift *Klasskampen* nr 4-1970 (sid 35), läser vi:

”Det är utslag av samma opportunistisk och svanspolitik att gå emot studiet av betingelserna för socialimperialismens uppkomst när denna fråga oundvikligen inställer sig för varje tänkande antiimperialist i samband med studiet av socialimperialismen. Kan man tänka sig ett bättre tillfälle att politiskt omintetgöra det trotskistiska inflytandet inom DFFG och därmed politiskt stärka den anti-imperialistiska fronten.”

Medan DFFG-ledningen hävdade att studier av ”socialimperialismen” skulle gynna ”trotskisterna” menade r-arna således att det tvärtom var ett bra sätt att bekämpa ”trotskisterna”. 180 graders sväng således!

Hela artikeln finns med i artikelsamlingen [KFML\(r\):s första år](#) (på marxistarkiv.se)

²¹ *FNL i Sverige* (FNL/S) nr 5 1971, ”Motioner till kongressen, motion nr 12”.

DFFG:s motionskommitté yrkade avslag på motionen, bl a med följande resonemang:

”Argumentet att vi skulle stryka socialimperialismen ur programmet därför att våra vietnamesiska kamrater inte angriper Sovjet, är lika gammalt som felaktigt. Som vi så många gånger har slagit fast, kan vi ta upp frågor som våra vietnamesiska kamrater av diplomatiska skäl inte uttalat sig om.”

Här försöker motionskommittén ge sken av att vietnameserna stödde teorin om socialimperialismen, men inte kunde uttrycka detta av ”diplomatiska skäl”, vilket är utomordentligt fräckt. I själva verket var vietnameserna emot detta, vilket motionskommittén med allra största sannolikhet också visste

²² Gällivare/Malmbergets motionsförslag återges i sin helhet som dokument-bilaga till detta avsnitt (se sid 9 nedan).

²³ I mötesprotokollet från DFFGs förbundsstyrelse den 20-21 april 1974 läser vi att man ”beslöt att målet med studierna av studiebreve om Sovjetunionen är att ena DFFG om att Sovjetunionen för en imperialistisk utrikespolitik”.

uppenbart: Den av det maoistiska Sveriges Kommunistiska Parti (SKP)²⁴ dominerade DFFG-ledningen ville bereda marken för att kunna omvandla DFFG till en anti-sovjetisk ”enhetsfront”.

Detta ledde till kraftfulla motreaktioner från många Vietnam-vänner. Motattacken inleddes i *Aftonbladet* av författarinnan Sara Lidman och en omfattande debatt följde.²⁵

DFFG-ledningen, uppbackad av maoisterna i SKP, MLK och KFmlr – kom snart på defensiva och försvarade sig med att man givetvis måste få studera världsläget och att det inte fanns några baktankar bakom studiematerialet. Motståndet blev dock denna gång för starkt och DFFG-ledningen såg sig tvingad att dra in studiematerialet.

Sammanfattning

Vi har nu redogjort för hur frågan om ”socialimperialismen” stöttes och blöttes i DFFG. Men det återstår att på ett mer koncist sätt sammanfatta varför den överhuvudtaget inte borde ha ingått i DFFGs program:

1. Frågan var inte relevant för befrielsekampen i Indokina. Sovjet var inte angripare, utan Vietnams viktigaste vapenleverantör
2. Vietnameserna, vars inställning var väl känd i DFFG, var emot att Sovjetunionen stämpades på detta sätt. De såg Sovjet som en viktig allierad. DFFG respekterade inte denna vietnamesiska ståndpunkt och gick därmed mot den egna parollen ”Stöd Vietnams folk på dess egna villkor”.
3. Frågan försvårade samarbetet med andra vänsterkrafter, i synnerhet VPK i Sverige
4. DFFGs aktivister förväntades stå för karakteristiken av Sovjet som ”socialimperialistiskt”, men fick inte grundligt studera och ta ställning till frågan

Teorin om socialimperialismen var dessutom dåligt underbyggd rent vetenskapligt. Den var ett maoistiskt påhitt, marxister ansåg att den var felaktig (se lästipsen i rutan nedan).

Lästips om ”socialimperialismen”:

Frågan om ”socialimperialismen” hänger givetvis samman med Sovjetunionens klasskaraktär, där maoisterna ansåg att kapitalismen återupprättats. Enligt dem skulle det ha skett redan i mitten av 50-talet, fast ingen upptäckte det förrän på 60-talet, i samband med skärpningen av den sino-sovjetiska konflikten. Vi marxister menar dock att detta skedde först på 1990-talet, efter Sovjetunionens sammanbrott. Det utförligaste försöket från svenska maoister att ”bevisa” tesen om kapitalismens återupprättande är Nils Holmbergs *Fredlig kontrarevolution* (två delar, 1973 resp 1974). Denna bok debatteras i artikelantologin [Fredlig kontrarevolution - en debatt](#). Det utförligaste försöket att motbevisa denna tes är [Är Sovjetunionen kapitalistiskt?](#) av Klas Eklund och Per Reichard. De som vill tränga in djupare i frågeställningarna hittar mycket material under meny [Sovjetunionens karaktär](#) på marxistarkivet.

Epilog

I slutet av 1970-talet nyktrade en hel del maoister till och gjorde upp åtminstone med de värsta dumheterna i den kinesiska politiken. KFmlr/KPmlr vände t ex på klacken 1978-79, då de helt ställde upp på vietnamesernas sida i konflikten med Kampuchea och Kina (mer om

²⁴ OBS detta SKP bildades 1973 ur KFml och ska inte sammanblandas med det gamla svenska kommunistpartiet som 1967 bytte namn från SKP till VPK.

²⁵ I [Debatt om Vietnam, Sovjet och FNL-rörelsen](#) finns ett rikligt urval artiklar från denna debatt.

detta nedan).²⁶ För ”r-arnas” del åtföljdes detta av en uppgörelse med hela det maoistiska arvet i en lång artikelserie – ”Marxism eller idealism?” – i *Proletären* nr 12-25, 1979.²⁷

SKP fortsatte dock ökenvandringen, samtidigt som det avtappades på medlemmar. 1983 bröt Clarté med SKP, som 1986 bytte namn till Solidaritetspartiet vilket upplöste sig självt 1990. Den maoistiska eran i svenska vänstern var därmed slut, vilket inte förhindrar att det fortfarande finns maoister, eller personer som fortfarande har kvar element av maoistiskt tänkande, inom organisationer som Clarté, vissa solidaritetsorganisationer osv.

Det fanns dock även i SKP sådana som under resans gång reagerade och omvärderade den förda politiken. Vi avslutar detta avsnitt med ett exempel på detta. Det är hämtat från ett debattinlägg från den mångårige KFml/SKP-medlemmen Kjell Berglund, som (1983) inför SKP:s 4:e kongress självkritiskt tog upp frågan om synen på Sovjetunionen:

Vi har inte anammat teorin om Sovjet som kapitalistiskt och socialimperialistiskt utifrån en grundläggande analys enligt principen ”sök sanningen ur fakta”. Nej, vi har bara övertagit en ”teori” fabricerad i Peking vid en viss tidpunkt och avsedd att tillgodose vissa kinesiska syften inrikes- och utrikespolitiskt; en ”teori” som också var avsedd som slagträ i maktkampen inom den kinesiska byråkratin. Visserligen försökte vi under årens lopp bättra på den här ”teorin” med egna broschyrer, pamfletter och artiklar – men den blev inte sannare och bättre för det eftersom hela vår analys var ovetenskaplig.

Idag, när vi ser vart Kina är på väg, så framträder hela ”teorin” om Sovjet som ”kapitalistiskt” och ”socialimperialistiskt” i hela sin skröplighet.²⁸

Bilaga: Motion från Gällivare/Malmbergets FNL-grupp

Angående programskrivningen om socialimperialismen

Kiruna FNL-grupp har formulerat en motion till kongressen som vi i Gällivare/Malmbergets FNL-grupp uppfattar som i huvudsak riktig. Den är dock behäftad med en del oklarheter. Vi har haft den som utgångspunkt och ändrat det vi uppfattar som felaktigt.²⁹

DFFG:s grundval är enligt programmet motsättningen mellan det vietnamesiska folket och USA-imperialismen. Denna grundval har formulerats i parollerna USA UT UR VIETNAM! STÖD VIETNAMSKA FOLK PÅ DESS EGNA VILLKOR! och BEKÄMPA USA-IMPERIALISMEN!

Det är DFFG:s målsättning att ena så många som möjligt kring denna plattform i syftet att maximera stödet åt det vietnamesiska folkets kamp mot USA-imperialismen.

Med utgångspunkt från DFFG:s grundval, motsättningen mellan USA-imperialismen å ena sidan och det vietnamesiska folket och hela världens folk å den andra sidan, har Kirunas FNL-grupp och Gällivare/Malmbergets FNL-grupp diskuterat frågan om socialimperialismen i DFFG:s program och enats kring de synpunkter som framläggs nedan.

²⁶ Se antologin [De socialistiska krigen](#) som redovisar den svenska vänsterns reaktioner inför den nya konflikten i Indokina. Se även artikelsamlingen [Proletären och konflikten mellan Kina/Kampuchea och Vietnam](#) (från våren 1979).

²⁷ Artikelserien gavs även ut som en broschyr, som nu finns på marxistarkivet: [Marxism eller idealism](#)

²⁸ Kjell Berglunds debattinlägg och flera andra relevanta texter som rör den svenska maoismens utveckling ingår i dokumentsamlingen [SKP 1980-84, ett parti i kris](#)

²⁹ Det bör påpekas att vid den aktuella tidpunkt när denna motion antogs (våren 1971), så hade MLK stort inflytande i Gällivare/Malmbergets FNL-grupp – detta var efter splittringen av KFml, då en stor del av den gamla FNL-gruppen gick till r-arna.

Vi uppfattar det nu som att beslutet att ta med avsnittet om socialimperialismen i DFFG:s program var förhastat. Det måste uppstå problem, om man slår fast ett begrepp som "socialimperialism", men förbjuder diskussion och studier av begreppets innebörd inom organisationen.

Den definition som ges i programmet: "Sovjetledarna kallar sin politik 'socialistisk' men i praktiken är den imperialistisk, därför uttrycket 'socialimperialism' " ger heller knappast någon förståelse av socialimperialismen utan vädjar bara till känslotänkande.

Definitionen innebär, att DFFG fastslår, att Sovjetunionen inte är socialistiskt, vilket torde vare en omöjlighet med utgångspunkt från frontens grundval.

Frågan om socialimperialismen har fjärrat FNL-rörelsen från VPK-are. Tidigare fanns det flera aktiva VPK-are i Kiruna och Gve/Mbgt:s FNL-grupper. Men ställningstagandet mot socialimperialismen gjorde, att dessa kände sig tvungna att gå ur DFFG och tog då som utväg ett sämre alternativ: John Takmans insamling, som endast splittrat stödet till Indokinas folk.

Vid diskussioner mellan VPK-are och FNL-are kommer frågan om socialimperialismen ofta upp, och eftersom DFFG saknar en teori och analys av socialimperialismen står ofta FNL-arna svarslösa gentemot de Sovjetvänliga VPK-arna.

Trotskisternas "lösning", liksom KFml/r/s är att starta omfattande studier om socialimperialismen. Detta skulle emellertid göra DFFG:s grundval alltmer omfattande och därmed försvåra möjligheterna att kring en riktig grundval samla maximalt antal aktivister och därmed också innebära ett försvagande av stödet åt Vietnam folk.

Vårt alternativ till detta är ett stryka begreppet "socialimperialism" ur DFFG:s program och *i stället behandla sovjetledarnas politik konkret*, genom att, utan att använda "socialimperialism", visa på den sovjetiska vietnampolitikens motsägelsefullhet /å ena sidan materiellt stöd åt DRV och befrielse-rörelserna, och å andra sidan samarbetet med USA/.

3. Avsnittet om socialimperialismen uppvisar också en del andra oklarheter. T.ex. så påvisas först helt riktigt att målsättningen med sovjetledarnas vietnampolitik är att gynna sina egna intressen och att dessa kolliderar med USA-imperialisternas.

Sedan dras emellertid slutsatsen: "Men idag är det *dominerande* /vår kursiv/ i sovjetledarnas vietnampolitik samarbetet med USA-imperialisterna." Detta motiveras sedan med att: "De har stött USA-regeringens angreppskrig bl.a. genom export av råvaror för framställning av flygplan och napalm."

Att detta skulle visa, att sovjetledarnas vietnampolitik domineras av samarbetet med USA-imperialisterna kan vi inte inse, eftersom Sovjetunionen samtidigt förser DRV och befrielse-rörelserna med ganska så stora mängder färdiga vapen.

Vidare fortsätter man i programmet: "De har försökt åstadkomma en förhandlingslösning till USA-imperialisternas fördel...", vilket också är ett tvivelaktigt argument för att underbygga den slutsats som föregår. De förhandlingslösningar som sovjetledarna försökt att åstadkomma är knappast ämnade att gynna USA-imperialisterna, utan *syftet* är naturligtvis i första hand att gynna sina egna intressen i Indokina.

Överhuvudtaget så kännetecknas avsnittet om socialimperialismen av en övervärdering av samarbetet mellan sovjetledarna och USA-imperialisterna och en undervärdering av motsättningarna dem emellan

Det är viktigt att FNL-aktivister har klart för sig, att sovjet ledarnas drivkrafter när det gäller utformandet av politiken i Indokina, inte i första hand utgörs av en önskan att tjäna USA-

imperialismen, utan man är snarare intresserad av att tillgodose sina egna intressen. Detta medför att det alltid kommer att existera motsättningar mellan dess båda ”stormakter”.

4. Förkastandet av samhällssystemet i Sovjetunionen i allmänhet som avsnittet om socialimperialismen innebär, hindrar som redan tidigare påpekats många VPK-are att arbeta i DFFG, många, VPK-are som samtidigt har en uppriktig antiimperialistisk inställning.

Vietnamrörelsen kan inte vara betjänt av att dessa VPK-are står utanför DFFG. Problemet med socialimperialismen kan vi överlåta åt andra organisationer att behandla.

Ett avlägsnande av begreppet ”socialimperialism” ur DFFG:s program skulle innebära en breddning av fronten.

Slutsats: Då DFFG inte studerat socialismen eller tagit ställning gällande denna och därmed inte kan fastslå vad socialism eller socialimperialism är, föreslår vi att begreppet ”socialimperialism” stryks ur DFFG:s program och att ett nytt avsnitt skrivs, där tyngdpunkten läggs på den sovjetiska politiken i Indokina, i brännpunkten.

I denna skrivning bör det framgå, att den sovjetiska politiken i Indokina är motsägelsefull, t.ex. å ena sidan stödet åt DRV och befrielseströrelserna och å andra sidan försäljningen av strategiska råvaror till USA och upprätthållandet av de diplomatiska förbindelserna med Lon Nol-klicken.

Att begreppet ”socialimperialism” avlägsnas ur DFFG:s program innebär naturligtvis inte att DFFG förhindras att ta upp sovjetpolitikens konkreta yttringar i de fall då det är befogat, dvs där det gynnar DFFG:s målsättning att ena så många som möjligt för ett villkorslöst stöd åt det vietnamesiska /indokinesiska/ folket och för kamp mot USA-imperialismen.

Antaget på medlemsmöte i Gällivare-Malmbergets FNL-grupp den 24/5. -71.

Lojaliteten hos Kina, inte Vietnam

Bland maoister florerade från allra första början myten om Kina som världsrevolutionens verkliga bastion, och att kineserna – i motsats till ”sovjetrevisionisterna” – stödde revolutioner över hela världen.

Det är sant att kineserna i ”den stora polemiken” som bröt ut i början av 1960-talet var betydligt militantare än ryssarna, men det var mest i ord; i praktiken gjorde de inte särdeles mycket.

Den kinesiska utrikespolitiken genomgick olika faser. Under 1949-51, dvs direkt efter maktövertagandet och under Korea-krigets första år (det startade 1950) fördes en ”vänsterlinje”, under åren 1952–57 sattes ”fredlig samexistens” i förgrunden (Genèvekongressen om Indokina ägde rum 1954, dvs under denna mindre militanta period) osv. Den kinesiska utrikespolitiken svängde således hit och dit, beroende på externa och interna omständigheter.³⁰

En annan myt som hänger samman med den ovan, är att Kina hela tiden konsekvent stödde revolutionen i Indokina. I själva verket utövade Kina (tillsammans med Sovjet) hårda påtryckningar på vietnameserna redan under Genèveförhandlingarna 1954, för att få dem att gå med på stora eftergifter mot imperialisterna.³¹

³⁰ För en mer utförlig redogörelse för den kinesiska utrikespolitikens utveckling, se antologin [Kina, vänstern, Vietnam & utrikespolitiken](#) (på marxistarkivet).

³¹ Se artikeln [Genèveavtalet 1954](#) av Stig Eriksson (på marxistarkivet).

När vietnameserna 1960 beslöt att återuppta den väpnade kampen i Sydvietnam, så var inte bara Sovjet emot detta (vilket maoisterna utanför Kina tidigt hade klart för sig), utan även Kina (vilket maoisterna inte visste).

Under hela kriget förelåg motsättningar mellan vietnameserna och kineserna.³²

Efter Chrusjtjov avsatts började Sovjet driva en något ”tuffare” utrikespolitik och under 1965 försökte ryssarna, uppbackade av vietnameserna, att få med kineserna på idén med ”gemensam aktion” till stöd för Vietnam mot USA. Kineserna sade nej – det viktigaste var att bekämpa ”sovjetrevisionismen”. De gick med på att det forslades sovjetiska förnödenheter via Kina till Vietnam, men vägrade blankt att gå med på något ytterligare samarbete med Sovjet. Tvärtom försökte de få vietnameserna till att bryta med Sovjet och ta ställning för Kina (dvs i den sino-sovjetiska konflikten), vilket vietnameserna vägrade. Kineserna hade även en annan uppfattning än vietnameserna om hur kriget borde föras.

DFFG tog aldrig upp dessa frågor...

Kinesernas ovilja att göra gemensam sak med andra ”socialistiska stater” i Vietnamfrågan, irriterade givetvis vietnameserna. Ytterligare friktioner uppstod pga det kaos som följde i spåren på den kinesiska kulturrevolutionen (1965-70) och som bl a resulterade i att leveranser av vapen och andra förnödenheter från Sovjet försinkades. Det förekom även att rödgardister stal vapen avsedda för Vietnam. Dessa störningar var förmodligen inte sanktionerade av den kinesiska ledningen, men de var inte desto mindre problematiska för nordvietnameserna och innebar att relationerna mellan de två länderna blev ansträngda.³³

³² Se artikeln [Rötterna till konflikten mellan Kina och Vietnam](#) och [Konflikten mellan Kampuchea/Kina och Vietnam](#) (artiklar ur tidskriften Kommentar), särskilt ”Intervju med Khac Vien – ‘Kina hotar Vietnams oberoende’”, som bl a innehåller en kortfattad, men trovärdig redogörelse för relationerna mellan Folkrepubliken Kina och Vietnam i ett historiskt perspektiv.

³³ Det har från vietnamesiskt håll antytts att störningarna i vapentransporterna var ett led i kinesiska påtryckningar mot vietnameserna, men några mer påtagliga bevis för detta har inte framlagts. Däremot finns det belägg för att Zhou En-lai ingrep personligen för att få stopp på detta. I boken [Maos kulturrevolution](#) av Munthe-Kaas och Gittings (på marxistarkivet) ges följande redogörelse för denna historia:

Men det som vållade den allra största oron i Peking var läget vid järnvägslinjen genom Kwangsi och Vietnam, transportlinjen för en för stor del av den sovjetiska och kinesiska militära hjälpen till Vietnam. Järnvägsknuten i Liuchow låg i veckor i sträck helt förlamad av rivaliserande fraktioner. Den 12 maj hade Chou En-lai förklarat att ”de båda lokala fraktionerna [i Liuchow] hela tiden påverkar de båda järnvägsgrupperna, och det kommer ideligen till väpnade sammandrabbningar. ... Trafiken har helt avstannat. Godset kan inte sändas vidare till Haikow eller Vietnam. Gods som sänts från Szechwan, Kweichow och Yunnan blir liggande här.” Yunnan, gränsprovinsen till Nordvietnam och också belägen vid samma järnvägslinje, var också i fullt uppror; vid ett tillfälle påstods det att 15 järnvägskonvojer med sovjetisk hjälp stod stilla där. Senare erkände kinesiska representanter i Hanoi öppet att hjälpleveranserna i två hela månader (maj och juni) hade försenats genom inre oro. Det kom också rapporter om att rebellfraktioner, som ogillade Hanois redobogenhet att inleda samtal med Förenta staterna i Paris, demonstrerat utanför de vietnamesiska konsulaten i Nanning, Kunming och Kanton.

Därmed hade läget blivit direkt outhärdligt för ledningen i Peking som, allt sitt engagemang i det som hände i hemlandet till trots, dock fortfarande var ytterst känslig för de nordvietnamesiska brödernas och bundsförvanternas krav och behov. Den 13 juni kom en mycket bestämd order från de centrala myndigheterna om att ordningen måste återställas i Liuchow, och direktivet följdes den 19 av ett telefonsamtal från Chou En-lai själv med personliga instruktioner från denne. Då befallningarna ändå inte åtlyddes följdes de snart av ett avsevärt fränare hållet direktiv, kallat ”3 juli-kungörelsen”, som avfärdade sekteristerna i minst sagt hårda ordalag:

För det första saboterade de järnvägsförbindelserna och fortfarande har den spårbundna trafiken inte återupptagits.

För det andra har de visat fräckheten att tillgripa material avsett som hjälp för Vietnam och vägrar att återlämna det stulna.

För det tredje har de gång på gång stormat FBA:s byråer och militära enheter, tillgripit vapen och utrustning och gått till anfall mot befälhavarna och sårat eller dödat dessa.

För det fjärde struntade de i det ytterst angelägna telegram som den 13 juni avsändes av de centrala myndigheterna och fortsatte att envist motsätta sig vad som där begärdes.

De svenska maoisterna visste inget om detta, eller så viftade de bort alla sådana problem. Allra galnast var givetvis ”rebellerna” som löpte amok våren 1968. Ett par citat får visa på karaktären av deras sjuka tänkande:

...Man påstår att det är Vietnams folk som leder kampen mot USA-imperialismen under ledning av FNL i södra och DRV:s regering i norra Vietnam. Vad är nu detta för goja? Det är Castros linje, de moderna revisionisternas linje! Vietnambulletinens ledare sprider revisionistiskt gift! Det är Kinas folk som leder kampen mot USA-imperialismen, under Mao Tsetungs personliga ledning... Hela världen samlas nu i en bred enhetsfront mot USA-imperialismen. Dess överbefälhavare är Mao Tsetung... (Kritik av ledare i Vietnam-bulletinen 1/68)

...Den stora proletära kulturrevolutionen är den avgörande händelsen i vår tid och inte det vietnamesiska folkets seger i kampen mot USA-imperialismen, vilket hävdas i informationsbulletinens artikel ”Vad bör vi göra?”. Kinas vidsträckta område med dess 700 miljoner människor är ett mäktigt stöd och uppladningsområde för det vietnamesiska folket. Om Kina skulle ändra sin röda färg, så skulle hela världsrevolutionen komma att tillfogas stora skador... (Ur resolution antagen vid möte i Uppsala 9 april 1968)

Medan maoisterna blundade för verkligheten när det gällde den kinesiska politiken, så förstod den amerikanska statsledningens Kina-expert hur det låg till. De hade klart för sig att kineserna inte var de konsekventa revolutionärer som Mao & Co försökte ge sken av att vara och som den amerikanska propagandan länge gjort gällande. Washington kände till motsättningarna mellan kineser och vietnameser, mellan Sovjet och Kina osv, och de blev mer och mer övertygade om att de skulle kunna spela på dessa motsättningar och utnyttja dem till sin egen fördel. Så tillkom Nixondoktrinen.³⁴

Nixondoktrinen innebar att USA skulle minska sin direkta militära insats i Asien (särskilt gällde detta markstyrkor), genom att låta de ”allierade” regimerna att ta över mer av ansvaret för den militära kampen (understödda av amerikanska luft- och flottstyrkor). I denna nya politik ingick ”avspänning” gentemot Sovjet och Kina (för att minska deras intresse av att stödja befrielseströrelser), samt utnyttjande av motsättningarna i ”det socialistiska blocket”. När det gällde Vietnam så innebar detta att man skulle spela ut Sovjet och Kina mot varandra och mot Vietnam. För att denna kontrarevolutionära politik skulle kunna lyckas måste man komma på talfot med Kina och därför hade ett närmande till Kina en central roll i Nixondoktrinen.³⁵

De första kontakterna mellan Kina och USA togs 1969. Peking lät förstå att de var redo att gräva ned stridsyxan med Washington. Kineserna manifesterade sin goda vilja genom att föra en alltmer uttalad utrikespolitisk högerkurs, som blev särskilt tydlig fr o m början av 1971, då Kina upprättade hjärtliga diplomatiska förbindelser med reaktionära regimer som shahen av Iran och Haile Selassie i Etiopien, stödde reaktionärt undertryckande av folkliga uppror i Sudan, Ceylon/Sri Lanka och Pakistan osv.³⁶

I april 1971 inbjöds det amerikanska bordtennislaget till Kina. Detta besök sågs som ett tecken på islossning mellan de två staterna, och begreppet ping-pong-diplomati myntades. Det gick sedan snabbt. Den amerikanske presidentens nationella säkerhetsrådgivare Henry Kissingers gjorde två Kina-resor (den första i hemlighet, i juli 1971, den andra officiellt i oktober 1971), vilka beredde marken för president Nixons statsbesök i Kina i februari 1972.

³⁴ De sk Pentagonpappren, som omfattar över 7000 sidor, innehåller analyser, dokument, forskningsrapporter m m som grundligt analyserar såväl den amerikanska politiken, som de kinesiska, sovjetiska och vietnamesiska lägren och som bl a låg till grund för utarbetandet av Nixondoktrinen, som för första gången offentliggjordes sommaren 1969.

³⁵ För en grundligare genomgång av hur Nixondoktrinen växte fram, se artikeln [Nixons Kina-politik: En ny kontrarevolutionär taktik i Asien](#), som till stor del baseras på Pentagonpappren.

³⁶ Se [Debatt om Kinas utrikespolitik](#) och [Kina, vänstern, Vietnam & utrikespolitiken](#)

Vietnameserna förstod tidigt vad som var på gång och förde därför en intensiv kampanj mot ”Nixondoktrinen” för att försöka sätta stopp för denna utveckling.³⁷ Senare har det avslöjats att kineserna redan 1971 lät förstå att de inte ansåg att den vietnamesiska befrielseörelsen borde försöka inta Saigon (dvs slutföra befrielsen). Bl a ska Mao Tse-tung ha sagt till vietnamesiske premiärministern Pham Van Dong:

”Om man har en kvast som är för kort ska man inte försöka sopa rent för långt bort. Se på den kinesiska kvasten, den är inte tillräckligt lång för att sopa rent i Taiwan. Ni vietnameser ska inte försöka befria Saigon”.³⁸

Huruvida det under förhandlingarna mellan Washington och Peking slöts en hemlig överenskommelse om Vietnam eller inte, det är inte känt, men vi vet att Nixon slutet av 1971 utvidgade kriget och återupptog massiva bombningar av Nordvietnam, som dessutom intensifierades veckan innan Nixon åkte till Kina. Två månader efter Kina-resan minerades de nordvietnamesiska hamnarna och under de följande månaderna utsattes hela Vietnam för de kraftigaste bombräderna under hela kriget – även de nordvietnamesiska dammarna angreps. Under samma period blev det kinesiska tonläget i kritiken av USA mildare, medan kritiken av Sovjetunionen skärptes (det skulle inte dröja länge innan Sovjet utsågs som ”huvudfiende”). I USA gick antikrigsrörelsen tillbaka. Osv.

Det är obestridligt att närmandet mellan USA och Kina gav USA friare händer och innebar en motgång för befrielseörelserna. Vietnameserna försökte också påvisa detta på en mängd olika sätt. Men de svenska maoisterna verkade inte förstå någonting: Nixons Kina-besök var ”en stor seger för Kina och alla världens folk”, sade de. Att vietnameserna hade en annan uppfattning, det kunde vem som helst begripa, även om de försökte undvika en öppen brytning och därför i stor utsträckning använde bildspråk och omskrivningar. Men även om fattningsförmågan var ned-satt, så kan inte DFFG-ledningen komma undan med att den inget begrep, ty den blev inkallad till nordvietnamesiska ambassaden, där vietnameserna utan några som helst krusiduller uttryckte sitt missnöje med den kinesiska utrikespolitiken och DFFGs stöd för densamma. De klargjorde att de var förgrymmade över att Nixons Kinabesök framställdes som en seger även för Vietnams folk (bl a i en artikel av Jan Myrdal). De krävde vidare att DFFG ”skulle upphöra med kritiken av Sovjetunionen” och ”öste galla över Kina och kineserna” m m. Tommy Hammarström, som var med på mötet, berättar:

Efter mötet var vi ganska skakade... Vi gav givetvis inte efter för påtryckningarna. Vi offentliggjorde dem inte, men vi informerade Jan Myrdal om händelsen.³⁹

³⁷ För en ganska utförlig redogörelse för denna vietnamesiska kampanj, med utdrag ur flera vietnamesiska artiklar, se [Debatt om Kinas utrikespolitik](#), artikeln ”Så många frågor”

³⁸ Citerat av den betydande vietnamesiske journalisten Khac Vien i intervju publicerad i *Kommentar* nr 11-12 1978, se artikelsamlingen [Konflikten mellan Kampuchea/Kina och Vietnam](#)

³⁹ *Vietnam var nära*, s 297-98. Myrdals artikel, ”Frågor angående Nixons resa till Peking”, hade publicerats i *Expressen* 20/7 1971. Myrdal själv refererar till den vietnamesiska ambassadens reaktioner i en *Expressen*-

Här har vi svart på vitt: Maoisterna i DFFGs ledning förbehöll sig rätten att tolka huvudparollen ”Stöd Vietnams folk på dess egna villkor” efter eget behag, och det visade sig nu betyda ”Stöd Vietnams folk på Kinas villkor”.

I själva verket finns nog inget fall där maoisterna i DFFG ställde sig på vietnamesernas sida i frågor där det rådde motsättningar mellan kineser och vietnameser. Ibland tvingades man förvisso nedtona vissa stridsfrågor (såsom delvis ”socialimperialismen”), men på det hela taget intog man kinesiska ståndpunkter närhelst dessa avvek från de vietnamesiska.

DFFG-ledningens maoism blev tydlig 1974 (då de ville omvandla DFFG till en anti-sovjetisk front) och manifesterades på nytt vid DFFGs sjunde kongress året därpå (1975), då parollen ”Bekämpa USA-imperialismen” avlägsnades. Om detta beslut förtäljer ÅK:

En liten minoritet på kongressen ville att DFFG skulle behålla parollen ”Bekämpa USA-imperialismen” och ta ställning till frågor i andra delar av världen som hade betydelse för Indokina. Det var dock inte förenligt med majoritetens uppfattning att även Sovjetunionen förde en imperialistisk utrikespolitik. En organisation som var allmänt antiimperialistisk och vände sig mot Förenta staternas imperialism utan att ta avstånd från den sovjetiska, riskerade att bli redskap just för Sovjetunionens kamp om världsherravälde.⁴⁰

Således valde man åter att ta ställning för de kinesiska ståndpunkterna och mot vietnameserna. ÅK fortsätter (han talar här om planerna att omvandla DFFG till ett ”vänskapsförbund”):

Vietnams representanter i Sverige hade i samtal med FS [Förbundsstyrelsen] klargjort sina åsikter om DFFG:s framtid. De ville inte förknippas med en organisation som ägnade sig åt studier av världsläget och kritik av Sovjetunionen. De respekterade DFFG:s rätt att göra det, men önskade i så fall ett namnbyte så att FNL inte ingick i organisationsnamnet. Detta var en bidragande om än inte avgörande orsak till kongressens beslut. Samtalen med vietnameserna ägde rum före kongressen men var relativt okända utanför FS.

Här får vi dessutom veta att samtalen med vietnameserna (än en gång) hemlighölls för DFFGs medlemmar, givetvis med den baktanken att det fanns större risk för att FNL-are skulle protesterat om de fick kännedom om vietnamesernas synpunkter.⁴¹

1977 bildades ”Vänskapsföreningen Sverige-Kampuchea” och DFFG omvandlades till ”Vietnam & Laosförbundet för vänskap och solidaritet”, som vid sitt första årsmöte i mars 1978 formellt överlämnade ansvaret för Kampuchearbetet till Vänskapsföreningen Sverige-Kampuchea (lägg märke till hur man redan från början delade upp vänskapsarbetet).

Vid denna tidpunkt hade det dock blivit allmänt känt att gränsstrider försiggick mellan Vietnam och Kampuchea. Av denna anledning beslöt FS att föreslå nedläggning av ”Vietnam & Laosförbundet”. Något förslag att lägga ned Vänskapsföreningen Sverige-Kampuchea kom dock aldrig på tal, vilket återigen visar var sympatierna låg. När sedan vietnameserna 1979, i samverkan med den Pol Pot-fientliga kampuchianska befrielsefronten KNUFNS, invaderade Kampuchea och avsatte folkmördaren Pol Pot, då tog FS helt följdriktigt utan några som helst förbehåll ställning *mot* vietnameserna. I ett uttalande den 8 januari 1979, sägs bl a att:

---

artikel från oktober 1978 (återgiven i *Kampuchea och kriget*, s 40-47): ”Vietnams representanter i Stockholm gjorde då inte precis någon hemlighet av att de avskydde vad jag skrivit.”

⁴⁰ *Vietnam var nära*, s 194

⁴¹ På flera sätt innebar 1975 års DFFG-kongress att det utfärdades en dödsdom över den en gång så stolta Vietnamrörelsen. Åke Kilander ger en ganska utslätad beskrivning av kongressen – man får knappt veta något om olika linjer och motsättningar. Det kan därför vara intressant att studera de politiska kommentarer som publicerades i tidskriften *Zenit* – [DFFGs 7:e kongress](#) – resp *Häftet för kritiska studier* – [De Förenade FNL-grupperna och fronten mot supermakterna](#) som försöker att analysera DFFG:s politiska utveckling och dess konsekvenser.

Vi fördömer skarpt Vietnams invasion och kräver att Vietnam genast drar tillbaka sina styrkor från Kampuchea.⁴²

Vid ett årsmöte i slutet av februari 1979 fastslås att Vietnam var angriparen. Men nu hade också kineserna invaderat norra Vietnam. ÅKs skrivning blir här närmast patetisk:

Vid denna tid ägde emellertid strider rum i gränsområdet mellan Vietnam och Kina. Ett kinesiskt militärt motanfall pågick. Mötesdeltagarna hade visserligen olika uppfattningar om vem som var angripare i den konflikten, men var överens om att inte lägga ner förbundet i ett läge då utländska trupper befann sig i Vietnam. Därför ajournerades mötet och dagen ägnades åt diskussioner om situationen i Sydostasien.

Lägg märke till språkbruket. När ÅK talade om konflikten mellan Kampuchea och Vietnam så var det raka rör, ”Vietnams invasion” fördömdes ”skarpt”, men när det gällde Kinas angrepp på Vietnam så talas det om ett ”kinesiskt militärt motanfall”. På så sätt bibringas vi uppfattningen att det i första fallet gällde ren vietnamesisk aggression, medan det i andra fallet var fråga om ett svar på tidigare vietnamesisk aggression (mot Kina????)!

Efter att det kinesiska angreppet upphört återupptogs det ajournerade årsmötet (i maj 1979) och man beslöt att lägga ned förbundet med ett uttalande som fördömde Vietnam (men inte Pol Pots Kampuchea eller Kina).⁴³

I *Vietnam var nära* kommenterar ÅK ståndpunktstagandet för Kampuchea/Kina så här:

Den stora debatten om DFFG:s framtid sommaren 1974 kunde nu ses i ett nytt ljus. Om DFFG hade rättat sig efter kritiken och blivit en organisation som inte kritiserat Sovjetunionen, som slopat solidariteten som grund för arbetet och som accepterat Vietnams officiella syn på situationen i Sydostasien, skulle dess politik 1979 ha passat som hand i handske för en stödorganisation till Vietnams angrepp och ockupation av Kambodja. Debatten sommaren 1974 bidrog till att hindra FNL-rörelsen från att sluta som femtekolonn.

Således framhärdar ÅK i att det var korrekt att förkasta ”Vietnams officiella syn”, liksom att 1974 driva studier i DFFGs regi som stämplade Sovjet som den största fienden till världens folk (se avsnittet om Sovjetunionen ovan). Några som helst kritiska synpunkter på Kinas eller Pol Pots ”officiella syn” framförs inte. ÅK tar oförblommerat ställning *för* Kampuchea och *mot* Vietnam.

Den vietnamesiska invasionen av Kampuchea och det kinesiska angreppet på Vietnam utlöste en omfattande debatt i den svenska pressen. Den anti-vietnamesiska linjen fick stöd av de maoistiska organisationerna SKP, Clarté och MLK, samt givetvis ”Vänkskapsföreningen Sverige-Kampuchea”. Till den vietnamkritiska sidan anslöt sig även borgerliga partier, främst moderaterna.

Resten av opinionen hade i varierande grad förståelse för vietnamesernas sak. Att notera är att ”r-arna”, som nu bytt sida, tillsammans med Moskva-kommunisterna i APK, var de som allra mest helhjärtat stödde vietnameserna. Resten av vänstern (inklusive VPK och de flesta engagerade socialdemokrater) hade en något mer ”balanserad” uppfattning, men alla lutade mer eller mindre åt den vietnamesiska sidan, en tendens som blev allt tydligare när omfattningen av terrorn i Pol Pots Kampuchea blev känd.⁴⁴

⁴² A.a. s 197

⁴³ Uttalandet återges i a.a. s 198.

⁴⁴ Antologin [De socialistiska krigen](#) innehåller ett urval debattartiklar ur den svenska pressdebatten. R-arnas rapportering och analys av skeendet redovisas i artikelsamlingen [Proletären och konflikten mellan Kina/Kampuchea och Vietnam](#)

Sammanfattning

Det fanns hela tiden motsättningar mellan Kina och Vietnam. För det mesta förnekade DFFG motsättningarnas existens. Ibland kan detta förklaras med att de ledande maoisterna inte kände till eller inte *ville* se motsättningarna, men ibland förnekade de motsättningarna eller höll tyst om dem *trots* att de kände till dem.

När konflikten mellan kineser och vietnameser skärptes och man såg sig tvungna att ta ställning, då valde maoisterna i DFFG alltid kinesernas sida. Detta blev allt mer uppenbart vid tiden för Nixons Kina-besök, där DFFG-ledningen (utan att ens informera medlemmarna) tog parti för Kina och mot Vietnam. Sedan följde gränsstrider mellan Vietnam och Kampuchea och skärpta motsättningar mellan Kina och Vietnam, där en lång rad beskyllningar och motbeskyllningar utslungades mellan kontrahenterna. Det maoistiska SKP fungerade därvid närmast som en megafon för Peking, medan DFFG-ledningen inte var lika följsam, men när den tog ställning, så var det mot Vietnam och för Kina och Pol Pots Kampuchea.⁴⁵ DFFG och dess efterföljare visade sig vara en förtäckt solidaritetsorganisation för Kina, inte Vietnam.

Givetvis måste en solidaritetsrörelse själv få bestämma sin politiska linje, eventuellt i samråd med den aktuella befrielseörelsen. Men för det första bör solidaritetsrörelsen, när den har andra åsikter än befrielseörelsen, inte dölja detta, utan öppet klargöra både de egna och befrielseörelsens åsikter. Att som i DFFGs fall strunta i befrielseörelsens ståndpunkter (som i frågan om Nixons Kina-besök) och inte ens redovisa dem för de egna medlemmarna, det är oacceptabelt. Det är ett odemokratiskt förmynderi, som inte bör få förekomma.

Kampuchea

Det finns idag ett stort antal studier, diskussionsböcker m m om Pol Pots Kampuchea, konflikten med Vietnam osv och det finns ingen anledning att här försöka skriva en historik över dessa tragiska händelser.⁴⁶ Däremot tänker jag ta en titt på hur den svenska vänstern upplevde och tolkade utvecklingen, och därvid peka på de många "signaler" som visade att allt inte stod rätt till i Kampuchea, men som många inom vänstern, särskilt den maoistiska, blundade för eller försökte bortförklara med mer eller mindre krystade argument. Detta sorgliga kapitel

⁴⁵ Artikelsamlingen [Konflikten mellan Kampuchea/Kina och Vietnam](#) innehåller en hel del material som rör dessa frågor, sedda utifrån ett pro-vietnamesiskt perspektiv (men även den andra sidan får komma till tals)

⁴⁶ Bland historiker som grundligt behandlat denna historia bör speciellt nämnas Ben Kiernan. Hans större arbeten om Kambodja är: *Peasants and Politics in Kampuchea, 1942-1981* (1981, ihop med Chanthou Boua), *How Pol Pot Came to Power: Colonialism, Nationalism, and Communism in Cambodia, 1930-1975* [1985] (2004) och *The Pol Pot Regime: Race, Power and Genocide in Cambodia under the Khmer Rouge, 1975-1979* [1996] (2002). Tyvärr finns ingen av dessa böcker i sin helhet översatta till svenska. På marxistarkivet finns dock två utdrag ur *How Pol Pot Came to Power: Förord till "How Pol Pot Came to Power" (2003)* (som främst handlar om nationalismens roll) och [Hur Pol Pot kom till makten](#) (bokens 2 sista kapitel), liksom två utdrag ur boken *The Pol Pot regime...: Pol Pot-regimen* (2 första kapitlen), samt om [Mordet på Malcolm Caldwell](#) (som var en brittisk journalist). Dessutom finns en längre artikel av Kiernan: [Motsättningar i Kampuchreas kommunistiska rörelse](#).

Av svenska böcker om Pol Pots Kampuchea bör nämnas Peter Fröberg Idlings *Pol Pots leende* (Atlas 2006) och Jesper Huors *Sista resan till Phnom Penh* (Ordfront 2006), som båda ger viktiga pusselbitar till förståelsen av, inte bara utvecklingen i Kampuchea, utan också varför så många så länge kunde blunda för verkligheten (vilket för vissa gör fortfarande).

Pol Pots Kampuchea har för varit något av en het potatis för vänstern, såtillvida att mycket få har försökt sig på att analysera detta samhälle. Detta gäller även trotskistiska strömningar, t ex finns inte en enda artikel i Socialistiska Partiets teoretiska tidskrift *Fjärde Internationalen* under åren 1975-1991. Ett undantag är den på marxistarkivet publicerade [Maoistisk kritik av Pol Pots Kampuchea](#), som är ett försök att analysera de Röda khmerernas välde utifrån en maoistisk utgångspunkt (skriften är översatt från engelska).

Se även [Norska maoister om Pol Pots Kampuchea](#).

innehåller en hel del lärdomar, den allra viktigaste är att man inte får blunda för verkligheten, utan att man måste försöka förhålla sig kritiskt och självständigt till det som sker.⁴⁷

Redan efter något dygn efter det att Röda khmererna intagit Phnom Penh inträffade något som borde ha fungerat som en tankeställare för alla som följde händelserna, nämligen den bråd-
störtade och tvångsmässiga utrymningen av städerna. Den innebar att all stadsbefolkning, unga som gamla, fattiga som rika, friska som sjuka tvingades lämna sina hem, sina arbeten osv. Industri, sjukhus, skolor osv krossades – därmed också den arbetarklass som en på marxismen baserad socialistisk rörelse borde ha sett som revolutionens viktigaste stöd.

Jag minns själv att jag knappt trodde på uppgifterna om den totala evakueringen av städerna. Kan detta verkligen vara sant? Ser de hela stadsbefolkningen som fiender?

Varför gjorde Pol Pot & Co detta? Den förklaring som de gav stadsborna var att det fanns en överhängande risk för amerikanska terrorbombningar. Det skulle alltså ha varit av omtanke om befolkningens väl och ve som städerna tömdes. Inget särskilt trovärdigt argument! Sedan sade de att man inte kunde försörja stadsbefolkningen.

Argumentet om försörjningssvårigheter skulle kunna ha viss relevans, men det legitimerar inte varför evakueringen skedde med sådan hast och varför den omfattade *hela* stadsbefolkningen. För att minska problemet med de överfyllda städerna hade det rimliga tillvägagångssättet varit att först försöka få det stora antalet flyktingar från landsbygden som tagit sin tillflykt till städerna att återvända till sina hembyar. Om det behövdes arbetskraft för andra projekt, eller speciell kompetens, då skulle man också kunnat övertyga andra stadsbor att flytta på sig osv. Men så gjorde man inte, utan städerna tömdes abrupt på hela sin befolkning, t o m sjuka och åldringar tvingades iväg, med stora umbäranden som följde.

Senare förklarade Pol Pot evakueringen av städerna med att man på detta sätt slog sönder de utländska säkerhetstjänster som hade byggts upp i städerna och som planerade en kupp. Så här framställde han själv detta (vid en presskonferens i Peking 2 oktober 1977):

Evakueringen av städernas invånare till landsbygden ”beslöts innan segern var vunnen i februari 1975, vi visste att innan vi krossat alla slags fientliga spionorganisationer, var vår styrka inte tillräcklig för att försvara det revolutionära styret.

Att döma av den kamp som fördes 1976 till 1977 var fiendens agentnät som bidade sin tid i vårt land mycket omfattande och invecklat. Men när vi krossade dem, var det svårt för dem att göra come-back. Deras styrkor spriddes ut i olika kooperativ som var i vårt grepp.”⁴⁸

Lägg märke till att Pol Pot säger att utrymningen av städerna var planerad *innan* segern. Städerna tömdes på *all* befolkning av rädsla för ”spionorganisationer”. Snacka om att skjuta mygg med luftvärnskanon!⁴⁹

⁴⁷ På marxistarkivet finns en hel del tidsdokument om detta. Se [Konflikten mellan Kampuchea/Kina och Vietnam](#) (artiklar ur tidskriften *Kommentar* 1977-81), [De socialistiska krigen](#) (en antologi som dokumenterar den debatt som 1979 fördes i svensk press om konflikten i Sydostasien), [Proletären och konflikten mellan Kina/Kampuchea och Vietnam](#) (en samling med artiklar ur r-arnas veckotidning), samt flera dokument från Pol Pot-regimen, se under menyn [Kambodja/Kampuchea](#) (där ingår bl a Pol Pot-regimens [Svartbok](#) om konflikten med vietnameserna).

⁴⁸ Citerat efter tidskriften *Kampuchea* nr 3-4 1977, s 7. Hela artikeln finns på marxistarkivet: [Pol Pot i Kina hösten 1977](#)

⁴⁹ Myrdal nämner ytterligare ett skäl som kan ha haft relevans för de Röda khmererna (och uppenbarligen har det för Myrdal själv): ”...utrymningen grundade sig på en analys av stadens roll i det gamla samhället. Staden och stadsbefolkningen var exploaterande. Också städernas fattiga var avhängiga av exploatörerna och deltog i exploateringen. De blev därmed reaktionens och kontrarevolutionens möjliga bas. Först i arbetet samman med fattigbönderna förvandlades de och blev ett med folket”. (*Kampuchea och kriget*, s 14). Alla stadsbor, inklusive arbetarklassen, är således ”exploaterande” (av bönderna) och möjlig bas för reaktionens, jo jag tackar jag! En sak

Den drastiska utrymningen av städerna var det första viktiga tecknet på att något var fel med Röda khmerernas revolution. Och inte blev det bättre av att Kampuchea snabbt isolerade sig. Förbindelserna med omvärlden bröts, inga journalister fick komma in, inte ens de utländska ambassaderna verkade fungera.

Och efter ett tag började det komma rapporter om ett stort antal flyktingar, främst i Thailand, som hade de hemskaste historier att förtälja, om svält, slavarbete, tortyr och massmord.

I början av 1977 kom flera böcker och artiklar som byggde på intervjuer med flyktingar, bl a en artikel av den franske journalisten Jean Lacouture (Indokina-specialist, författare till en till svenska översatt biografi om den vietnamesiska kommunistledaren Ho Chi Minh), samt en längre artikel av de amerikanska journalisterna John Barron och Anthony Paul i den konservativa tidskriften *Reader's Digest* (Det Bästa), som följdes upp med en bok.⁵⁰ Men allra viktigast var den khmertalande franske missionären François Ponchauds *Cambodge année zéro*.⁵¹ Jag läste Ponchauds bok (engelska upplagan) och måste erkänna att jag blev skakad.

Många av de som stött befrielsekampen ville dock inte tro på dessa uppgifter. Var inte *Reader's Digest* en reaktionär tidskrift? Och författarna kunde ju inte ens khmer, utan använde tolk! Och flyktingarna, de hade väl intresse av att överdriva, eller hur? Förnekandet och bortförklaringarna satte igång. Hade inte alla skräckhistorier sitt ursprung i imperialisternas hat mot befrielseörelserna i Indokina?⁵²

Det fanns tidigt också arbeten som såg positivt på utvecklingen i Kampuchea. Viktigaste av dessa var den redan 1976 utgivna *Cambodia: Starvation and Revolution* av de två amerikanska Sydostasienkännarna George C. Hildebrand och Gareth Porter. Den ansågs på sin tid vara en mycket slagkraftig uppgörelse med all "smutskastning" av Kampuchea. Dess största brist var att den enbart byggde på tidningsartiklar och officiella dokument från de Röda khmererna, dvs den baserades huvudsakligen på Pol Pot-regimens egna uppgifter och utnyttjade inte källor som var oberoende av dessa (t ex flyktingintervjuer).⁵³

För de som inte ville tro på skräckhistorierna från Kampuchea spelade amerikanerna Noam Chomsky och Edward S. Herman en viktig roll. I juli 1977 skrev de en artikel med rubriken "Förvrängningar i fjärde hand", där de recenserade de tre ovannämnda böckerna. Hildebrand och Porter fick beröm ("en noggrant dokumenterad studie"), medan Barron och Paul spolades som antikommunistisk propaganda, med argument av det slag som redan anförts.

Ponchauds bok sågs som mer seriös, bl a därför att författaren hade god kännedom om Kam-bodja och talade khmerspråket, men eftersom den byggde på intervjuer, så måste man vara skeptisk: Flyktingar kan ha anledning att överdriva och deras uppgifter är ofta omöjliga att kontrollera, varför de måste behandlas med mycket stor försiktighet. Dessutom menade Chomsky och Herman att de hittat flera faktafel, vilket de ansåg undergrävde författarens

---

är dock helt klar, nämligen att en sådan "analys" inte har ett skvatt med marxismen att göra, och Myrdal brukar ju kalla sig själv för "marxist".

⁵⁰ John Barron, Anthony Paul, *Murder of a Gentle Land: the Untold Story of Communist Genocide in Cambodia*, Crowell, 1977. Boken gavs 1978 ut i svensk översättning av bokförlaget Contra under titeln *Terrorns Kam-bodja*. Contra var/är en konservativ/reaktionär stiftelse, med uttalat anti-socialistisk målsättning, vilket bidrog till att utgivningen av boken på svenska knappast ens noterades i vänsterkretsar.

⁵¹ Eng. översättning, *Cambodia, Year Zero*, 1978

⁵² Det fanns dock en liten hake i sådana konspiratoriska resonemang: Varför skulle just Kampuchea utses som slagpåse för imperialisterna och inte Vietnam?

⁵³ Gareth Porter ändrade uppfattning om Kampuchea bara ett par år senare och har i flera artiklar medgett att han hade fel. Hildebrand har mig veterligen inte uttalat sig överhuvudtaget i frågan om Kampuchea.

trovärdighet.⁵⁴ Chomsky och Herman utvecklade ytterligare sin argumentation i boken *After the Cataclysm*, som publicerades 1979.

För stora delar av vänstern, särskilt den maoistiska, blev Chomsky och Herman riktiga hjältar, eftersom de stod till tjänst med argument som gjorde det möjligt att vifta bort mycket av flyktingberättelserna som varande otillförlitliga. På så sätt kunde man med någorlunda gott samvete fortsätta att tro att skräckhistorierna nog mest var överdriven antikommunistisk propaganda. Och författare som Jan Myrdal drog sitt strå till stacken.

Vid en närmare analys så finns det dock en hel del problem med en sådan hållning. Kunde man verkligen, som Chomsky och Herman, vifta undan alla flyktingberättelser? Var inte berättelserna för många och samstämmiga – flyktingarna kom ju från olika flyktingläger och vissa intervjuer hade även gjorts på annat håll, inklusive i Europa dit en del flyktingar lyckats ta sig?

I *Pol Pots leende* (2006) tittar Peter Fröberg Idling närmare på historien med Ponchaud, som han även intervjuat. Ponchaud hade bl a fört en ganska omfattande brevväxling med Chomsky under 1977-78. Om Chomsky och Hermans kritik av sin bok har Ponchaud bl a följande att säga:

Noam Chomsky skrev att han fann min bok 'quite interesting' men att han under läsningen hade upptäckt ett tjugotal fel i den. Jag svarade att visst, jag skrev boken och det är fullt möjligt att varje ord inte är korrekt. Jag kan ha misstagit mig i vissa avseenden. Därmed ansåg han att jag erkänt att boken inte var sanningsenlig. Men jag misstog mig faktiskt inte på någon avgörande punkt. Tyvärr, måste jag säga. Varken då eller nu kan man säga att boken inte är sanningsenlig. Hans skrivelser innehöll emellertid en hel del fel.⁵⁵

Idling konstaterar att denna taktik sattes i system av sympatisörer till de Röda khmererna: "Om ett vittnesmål innehöll några sakfel, så avfärdades hela berättelsen som kontrarevolutionär propaganda" och återger följande berättelse av Ponchaud:

1978 var jag inbjuden till en hearing om Demokratiska Kampuchea i Oslo. Jag blev ganska bryskt attackerad och man delade ut en artikel där min bok sågades. Jag intervjuades sedan av Torben Retbøll och jag sade återigen, helt ärligt, att det är möjligt att jag misstagit mig på vissa punkter. Att helt korrekt beskriva en revolution i detalj, det må vara den kambodjanska eller franska, är svårt. Nästa dag kunde man läsa i tidningarna att 'Ponchaud erkänner att han har haft fel'. Allvarligt talat, med den sortens människor, med de maoisterna, var det omöjligt att diskutera på ett vettigt sätt.⁵⁶

Vi vet nu att Ponchauds bok är vederhäftig, att den ger en initierad och sann bild av livet under Pol Pot.

Men låt oss gå med på att det fortfarande 1978 fanns oklarheter som gjorde att man inte bara rätt av kunde acceptera beskrivningar som Ponchauds, att man kunde misstänka att imperia- listerna gjorde allt för att smutskasta den kampuchianska revolutionen osv. Men nog fanns det anledning till att vara försiktig och eftertänksam i sina omdömen. Och snart skulle det komma ännu mer alarmerande uppgifter.

⁵⁴ Hur man skulle ha kunnat få någon relevant information om den verkliga situationen i ett slutet land som Kampuchea utan att tillgripa intervjuer, den frågan ställde inte Chomsky och Herman, som dock ändå medgav att det kunde finnas viss sanning i flyktingberättelserna. Deras kritik tillhandahåller därför inte en alternativ analys av verkligheten i Kampuchea, utan har mer karaktären av att sätta frågetecknen i kanten. Detta är också något som Chomsky senare betonade, när han fått klart för sig att flyktinguppgifterna innehöll en stor dos sanning.

⁵⁵ Citerat efter Peter Fröberg Idling, *Pol Pots leende*, 2006, s 273-4

⁵⁶ A.a. s 274.

Under 1977 började det cirkulera uppgifter om gränsstrider mellan Kampuchea och Vietnam. Detta ledde som bekant till att Vietnam till slut (i början av 1979) invaderade Kampuchea och drev Pol Pot på flykten. Kort efteråt attackerade Kina Vietnam.

Denna historia finns redan väldokumenterad, men här ska jag titta en smula på den propaganda som de Röda khmererna förde mot vietnameserna och som man från maoistiskt håll okritiskt förde vidare.⁵⁷

Något som slår en vid läsning av dokument från Pol Pot-regimen vid denna tid är att de torgför rent rasistiska argument mot vietnameserna. Exempelvis publicerade det maoistiska Oktoberförlaget i början av 1979 Pol Pots *Svartbok* i svensk översättning. Redan i skriftens inledning sätts tonen, när man skriver att Vietnam

alltid strävat efter att annektera och sluka Kampuchea och att utplåna den kampuchianska rasen genom sin ondskefulla strategi att bilda en ”Indokinesisk federation”, har agerat å det svekfullaste under flera decennier för att nå sitt mål

Enligt *Svartboken* har vietnameserna alltid varit svekfulla och ondskefulla (man ger exempel från 1400-talet och framåt):

Kapitel 1 – Vietnams erövrarnatur.

1. Aggressions-, expansions- och annekthionshandlingar som Vietnam begått i det förflutna.

De aggressions- och annekthionshandlingar som Vietnam har begått såväl i det förflutna som i nutiden tillåter varje iakttagare att klart se Vietnams och vietnamesernas rätta natur, nämligen som angripare, annekthionister och slukare av andra länders territorium.

...

Likt en pytonorm slukar de undan för undan befolkning. Och på samma gång angriper de i stor skala Kampuchea för att ”sluka” dess territorium.

Både under den feodala tiden, under de franska kolonialisternas tid, under USA-imperialismens tid och under Ho Chi Minhs tid (det vill säga den nuvarande) har alltså vietnameserna visat sin rätta natur som angripare, erövrare och uppslukare av andra länders territorium.

Avsnitt 2 i samma kapitel inleds:

2. De förfaringssätt och metoder som vietnameserna använt tidigare för att kunna införliva och sluka Kampuchebas territorium i historien

a. Det vidriga användandet av vietnamesiska flickor

Sedan exemplifieras med att en vietnamesisk kung gav sin dotter till giftermål med en khmerkung och att hon sedan såg till att vietnameser fick bosätta sig i den del av Vietnam som numera kallas Cochinkina, men som då hörde till khmer-riket. Avsnittet avslutas så här:

Vietnameserna har ofta använt sig av flickor på ett vidrigt vis för att förverkliga sina erövringsambitioner. Än idag tvekar de inte att tillämpa samma motbjudande metoder för att sluka ett annat lands jord.

Tydligt var de vietnamesiska kvinnorna också införstådda med och delaktiga i den kolossala vietnamesiska konspirationen för att sluka khmerernas jord. Hela *Svartboken* går på i denna stil.⁵⁸

⁵⁷ Se artikelsamlingen [Konflikten mellan Kampuchea/Kina och Vietnam](#) (ur tidskriften *Kommentar* 1977-81), som kontinuerligt rapporterade om hur konflikten växte fram. Se även antologin [De socialistiska krigen](#) med den pressdebatt som fördes i Sverige våren 1979, samt artikelsamlingen [Proletären och konflikten mellan Kina/Kampuchea och Vietnam](#)

⁵⁸ Vissa passager i *Svartboken* är rent ut sagt komiska, såsom när man ondgör sig över att vietnameserna förtalat ”Kampuchebas Kommunistiska Parti genom att säga att deras politik var felaktig, vänsteristisk, äventyrlig etc. De

Att maoisterna inte reagerade på denna typ av *rasistiska* uttalanden är anmärkningsvärt och tyder på utomordentligt dåligt politiskt omdöme. Inte nog med det. Ledande svenska maoistiska Pol Pot-sympatisörer, såsom Jan Myrdal, förde vidare sådana dumheter och uttalade även stöd för dem:

- Så här har det pågått i århundraden, säger en gammal man. Yuons, vietnameser, har drivit oss längre och längre bort. De söker förinta oss som de förintat så många andra folk. De vill vår folkstams död för att stjäla vårt rika land...
- De dödar boskapen. Det de inte kan ta med sig förstör de ...
- De förstör våra åkrar. De plundrar oss ända in på kroppen. De stjälar .... De utplånar vad som varit vårt... En ras försöker ta en annans plats. De vill förinta oss...
- De eliminerar vår nationella kultur ... Vi ska upplösas som folk. Vi skall bli till en lägre ras i det stora Vietnam.

[Myrdal kommenterar:] Jag tror detta är en riktig beskrivning av vad som nu händer.⁵⁹

I boken *The Pol Pot Regime* hävdar Kampuchea-experten Ben Kiernan att de två viktigaste genomgående dragen i Pol Pot-regimens historia är ”rasfrågan och kampen för central kontroll” och att ”ras” spelade större roll än ”klass” i de Röda khmerernas världsuppfattning, m a o att de var rasistiska.⁶⁰

Kiernan drar slutsatsen:

Den makt som det kampuchianska kommunistpartiets centrum samlade på sig saknar motstycke i historien. Ändå misslyckades dess revolution. Mycket av det fasansfulla i Demokratiska Kampuchea var ett resultat av att man hade rent reaktionära målsättningar: deras försök att vrida klockan tillbaka. Regimen konfronterades med historiens mänskliga och materiella krafter, i ett försök att förstöra existerande sociala grupper (t ex de av utländsk härkomst, med utbildning eller anställning). I termer av befolkning såväl som territorium måste historien göras ogjord. Här visade sig maoismen vara ett användbart ideologiskt verktyg, eftersom den betonade förmågan hos den mänskliga viljekraften att segra över materiella villkor och på så sätt vrida tillbaka historiska trender. Den ortodoxa marxismen, med dess förtröstan på historien som ett oundvikligt framåt-skridande, var i dubbel mening inadekvat för Demokratiska Kampucheas mål. Det kampuchianska kommunistpartiets centrum såg den kambodjanska historien fram till 1975 varken som ett framåt-skridande eller som oundviklig. Det kambodjanska folket och dess grannar fick betala priset för försöket att vrida den tillbaka.⁶¹

De svenska maoisterna reagerade dock inte på några av varningssignalerna, utan tog oförbehållsamt ställning för Pol Pot & Co och mot vietnameserna.

Störtandet av Pol Pot gjorde det möjligt att på ett annat sätt än tidigare få inblick i vad som faktiskt hänt i Kampuchea. Nu kunde man tala med kambodjaner inte bara i flyktingläger i

delade ut 'Radikalismen – kommunismens barnsjukdom' av Lenin till de av Kampucheas underlydande som studerade i Nordvietnam.” De borde väl i stället varit tacksamma för att få lite skolning i revolutionär taktik.

⁵⁹ Jan Myrdal, *Kampuchea hösten 1979*, 1979, s 12-13. Den som tror att denna slags argumentation från Myrdals sida är ett undantag misstar sig grovt. Han argumenterar på liknande sätt i åtskilliga artiklar under 1978-1979. I *FiB/K* nr 17 1978 skriver han exempelvis: ”Motiven för Vietnams politik är inte svåra att se. Vietnam är hungrigt... Vietnams politik bestäms av enkel gammaldags erövringslusta. Och av historiskt folkhat...”. (återgivet i antologin *Kampuchea och kriget*, s 17. Utan den minsta tillstymmelse till källkritik återger Myrdal historier om grymheter som vietnamesiska soldater påstås ha gjort: ”jag vet att småbarn slits i stycken och åldringar får ögonen urgröpta och röken från de brända fattigbyarna stinker av bränt människokött” (*Expressen*-artikel från 27/9 1978, återgiven i *Kampuchea och kriget*, s 25). Samtidigt är han mycket skeptisk till alla flyktingberättelser som talar om terrorn under Pol Pot.

⁶⁰ Ben Kiernan, *The Pol Pot Regime*, s 26. De första bokkapitlen finns nu på svenska: [Pol Pot-regimen](#)

⁶¹ A.a. s 27. Se även Ben Kiernans [Förord till "How Pol Pot Came to Power"](#) (på marxistarkiv.se) där Kiernan redogör för nationalismens rötter i Kambodja och den rasistiska variant som Röda khmererna stod för.

Thailand och Vietnam, utan även med befolkningen inne i Kambodja. Den bild som tidigare fått via flyktingar bekräftades, samtidigt som man upptäckte massgravar, tortyrcentraler osv. Under 1979 började också komma flera seriösa undersökningar av Pol Pots Kampuchea. Dit hör artiklar av den ovan citerade *Ben Kiernan*, som tidigare hade stött de Röda khmererna, men under 1977 börjat omvärdera Pol Pot-regimen. Under 1978-79 intervjuade han (och hans kambodjanska hustru) ett stort antal flyktingar i Thailand, vilket fick honom att förstå vidden av det som hänt. Kiernan räknas idag som världens främsta expert på Röda khmererna.⁶²

Fakta om terrorväldet vällde nu fram och många maoister slutade också att försvara Pol Pot-regimen. Men det innebar även att Pol Pots Röda khmerer, som tog sin tillflykt till gränsområdena till Thailand, fick nya bundsförvanter, bl a USA-imperialisterna som nu (tillsammans med Kina) politiskt och diplomatiskt (bl a i FN) började stödja Pol Pot-regimen och förse dess armé med vapen, förnödenheter och skyddade baser på thailändska sidan av gränsen. Denna ändring av den amerikanska politiken motiverades med att Pol Pot & Co var de rättmätiga representanterna för Kambodja, fast den verkliga orsaken var givetvis inte någon omtanke om Kambodjas folk, utan att de Röda khmererna bekämpade USAs fiende Vietnam.

Inte heller detta fick dock de allra envetnaste Pol Pot-kramarna att tänka till – man undrar om det egentligen finns några fakta som kan få en Jan Myrdal och hans meningsfränder att omvärdera sina gamla ståndpunkter? De fortsätter att ståndaktigt försvara Pol Pot-regimen med mer eller mindre långsökta argument – deras uppfinningsrikedom är i detta avseende imponerande.

Åke Kilander (ÅK) tillhör denna kategori, även om han inte uppvisar någon större entusiasm när han tar upp frågan. Exempelvis *försvarar* han utrymningen av städerna:

Phnom Penh kännetecknades våren 1975 av kaos och hungersnöd och epidemier hotade. GRUNK hade väntat i det längsta – helst ville de att folket i staden skulle resa sig av egen kraft. Utan ett starkt folkligt stöd skulle de administrativa problemen i Phnom Penh efter befrielsen bli oerhörda. Rädslan var stor för att Förenta staterna skulle ”stödja” Lon Nol-regimen genom massiva bombningar av Phnom Penh, och staden saknade effektivt luftvärn. I perspektivet av akut hungersnöd, dåligt fungerande jordbruk och risken för epidemier och bombangrepp var GRUNK:s omedelbara åtgärd efter den 17 april att utrymma stora delar av huvudstaden förnuftig.⁶³

Enligt detta resonemang, som för övrigt motsades av Pol Pot själv i ett offentligt framträdande redan hösten 1977 (han angav enbart risken för ”fientliga spionorganisationer”, se ovan), var det således OK att *fullständigt* utrymma *alla* städer därför att det fanns en ”risk” för att USA skulle bomba Phnom Penh och pga försörjningsproblemen. Dessutom antyder ÅK att befrielseörelsen saknade folkligt stöd i Phnom Penh (i alla andra städer också?) – förbättrades stödet genom tvångsutrymningen???? Lagg märke till att ÅK även lägger in en brasklapp när han skriver att det var förnuftigt att ”utrymma *stora delar av huvudstaden*” (min kursiv). Hela resonemanget är mycket svagt och motsägs av ledare för de Röda khmererna. Exempelvis säger Pol Pots ”andreman”, utrikesminister Ieng Sary, i en självkritik från hösten 1980:

Beslutet att utrymma städerna var katastrofalt för ett stort antal människor. Regeringen skulle ha tillåtit familjerna att leva tillsammans istället för att splittra dem. Skolorna borde ha fått fortsätta normalt. Privategendomen skulle inte ha avskaffats och pengar borde ha varit tillåtna. Det borde ha funnits religionsfrihet. För alla dessa misstag måste regeringen bära sitt ansvar.⁶⁴

När ÅK vid ett möte i Göteborg i februari 2008 (där han presenterade sin bok) fick en direkt fråga om varför han inte tagit upp frågan om den okritiska hållningen till Pol Pot-regimen, så

⁶² Se artiklarna [Motsättningar i Kampucheas kommunistiska rörelse](#) och [Förord till "How Pol Pot Came to Power" \(2003\)](#) på marxistarkivet.

⁶³ *Vietnam var nära*, s 114.

⁶⁴ Citerat från artikel i Dagens Nyheter

svarade han att man stödde befrielsekampen och inte lade sig i vilken politik befrielse rörelsen förde i sitt eget land. Uppenbarligen ville inte ÅK diskutera frågan om Pol Pots Kampuchea, utan han ville knäsaätta idén att en solidaritetsrörelse överhuvudtaget inte bör ta ställning till sådant som är ”interna” angelägenheter för befrielse rörelser, dvs de får stå för vad som helst och göra vad som helst utan att solidaritetsrörelsen får lägga sig i – en inställning som är katastrofal på flera sätt – en fråga som jag återkommer till i del 4 av artikelserien.

I en TV-debatt tisdagen 21 april 2009 uttryckte ÅK:s meningsfrände, clarteisten och f d DFFG-aren, Stefan Lindgren samma grundidé på följande pregnanta sätt:

Även om en schimpans hade tagit makten i Kampuchea så hade jag stött den. Mot USA:s övergrepp... [Inpass från programledaren Jan Josefsson: Men är du inte demokrat?] Vad är demokratin i att USA bombade Kambodja sönder och samman? Demokratin låg ju i den nationella befrielsekampen.

Denna TV-debatt var f ö mycket avslöjande när det gällde det maoistiska sättet att resonera. Stefan Lindgren ville enbart prata om de amerikanska terrorbombningarna. Om Pol Pot-regimens terrorvälde ville han inte yttra någonting – Pol Pot stod för nationell självständighet och det var nog, vilka metoder osv som brukades för att uppnå detta mål var ointressanta. Därför blev debatten närmast absurd. För att visa på karaktären av densamma ska jag citera några meningsbyten mellan Stefan Lindgren (SL) och Gunnar Bergström (GB), som tillhörde den grupp av 4 personer med Jan Myrdal i spetsen som i augusti 1978 besökte Pol Pots Kampuchea:

GB: Jag tycker att amerikanerna har en stor skuld, men jag tycker att det blir livsfarligt när man på något sätt ursäktar vad Pol Pot gjorde med vad någon annan gjorde tidigare. Det ingår i förståelsen för hur det kunde bli så våldsamt i Kambodja, de här bombningarna, men ingenting som Röda khmererna gjorde var de tvungna att göra på grund av vad USA hade gjort tidigare. Och innan man börjar diskutera nyanser och annat så tycker jag man måste vara tydlig. Vad Pol Pot gjorde...

SL (avbryter): Men herregud, kallar du 2,5 miljoner ton bomber för nyanser? Vad har du för kommentar till de här nya uppgifterna?⁶⁵

GB: Jag har bara den kommentaren att massor av de här massgravarna som man hittat i Kambodja, är människor som är sönderslagna i huvudet med yxor och hackor och inte med amerikanska bomber. Det ena ursäktar inte det andra. Man måste bara vara tydlig. Det är inte OK det som de Röda khmererna sysslade med...

SL: [det tidigare citerade schimpans-avsnittet]

GB: Jag tycker bara det blir en konstig debatt. USA gjorde en massa förskräckliga saker. Och då stödde många det här som en befrielsekamp. Man hade en dröm om ett annorlunda land, och inga pengar, ingen personkult. Och en massa personer som inte var maoister, som jag, trodde ju på Kambodja i början. Man ville inte se. Jag tycker det är lärorikt för idag... Men det här sektaristiska tänkandet, okritiskt tänkande... Jag blev infångad i en slags maoistisk tvångströja... Det var ett önsketänkande...

⁶⁵ De ”nya uppgifter” som SL hänvisar till gäller information om de amerikanska bombningarna av Kambodja som Kampuchea-specialisten Ben Kiernan redovisade i en artikel, ”Bombs Over Cambodia”, i tidskriften *Walrus Magazine*, sept. 2006. Kiernan konstaterar där att de uppgifter från amerikanska flygvapnet som president Clinton släppte hösten 2000 visar att bombningarna var mycket mer omfattande än vad man tidigare trott. För det första är det således inte särdeles nya uppgifter (de fanns tillgängliga redan i slutet av 2000), för det andra så hänvisade jag till just denna Kiernan-artikel i en not till artikeln [Maoistisk kritik av Pol Pots Kampuchea](#) redan i december 2007 (se slutet av not 1 på sid 7), så SL verkar inte riktigt hänga med i galoppen (fast han tycker tydligen ändå att detta är mycket sensationella uppgifter, eftersom han hänvisat till dem i flera artiklar sedan dess). Men ännu viktigare är att SL använder Kiernans uppgifter främst för att försöka rentvå de Röda khmererna från en stor del av deras ansvar för det folk mord som skedde i Kampuchea och i detta har han inte det minsta stöd i Kiernans forskning – SL gör således ett mycket selektivt faktaurval för att stödja den egna tesen.

SL [om att GB ändrat uppfattning om Pol Pots Kampuchea]: Han har inte presenterat *några* nya fakta. En människa som ändrar sitt vittnesmål efter 30 år är han mer trovärdig?

GB: Jag ändrade mitt vittnesmål efter 1 år. Men jag behövde väl inte så mycket nya fakta... Jag kunde ju dammsuga mitt bibliotek. Jag åkte runt i Kambodja i höstas och jag tror inte att jag träffade någon som inte hade förlorat massor av släkt därnere, under Pol Pot, i umbäranden, i avrättningar och terror, som inte går att förklara det minsta med vad USA gjorde innan. Det är liksom äpplen och päron.

SL: Men det är ju ett enastående påstående, att inte det minsta kunde de döda i Kampuchea förklaras av USAs bombningar. Ett enastående, fullkomligt sanslöst påstående. Det är minst 600 000 döda enligt låga skattningar.

Lägg märke till att GB inte förnekar de amerikanska terrorbombningarna, medan SL hela tiden vägrar att prata om eller ens kommentera något annat. Dessutom ifrågasätter SL om det är OK att ändra uppfattning – en person som ändrar sig är inte ” trovärdig”. Det skulle alltså vara bättre att hålla fast vid en åsikt som är felaktig, än att ändra sig när man inser att man tagit miste? Att GB ändrade sig beror givetvis på att det under 1979 framkom nya uppgifter, som fick honom att se Kampuchea-resan i ett annat ljus och omvärdera sina gamla ståndpunkter (SL kräver att GB måste presentera egna ” nya fakta” för att få rätt att ändra sig). Förså har även de övriga Kampuchea-resenärerna, utom Myrdal, ändrat uppfattning om Pol Pot-regimen.

För att återgå till Stefan Lindgrens käpphäst, USAs bombningar, så har han givetvis rätt i att de var mycket omfattande, och om vi räknar med hela Indokina-kriget så är det helt klart att USA har fler liv på sitt samvete än Pol Pot & Co. Därför borde också de ansvariga i den amerikanska administrationen ställas inför rätta, och inte bara några av Pol Pot-regimens ledare och underhuggare. Men nu är det ju tyvärr så att amerikanska ledare i kraft av USAs supermaktsposition slipper utsättas för sådant – det är bara förlorarna som ställs till svars. Men, som Gunnar Bergström påpekade, det ena ursäktar inte det andra: Man kan inte rättfärdiga ett brott med att hävda att någon annans är ännu värre: När det gäller Pol Pot-regimens brott så finns det ingen ursäkt för att förneka eller bagatellisera dem, i synnerhet inte om man kämpar för en bättre värld.

Om de förödande effekterna av de besinningslösa amerikanska terrorbombningarna (särskilt under 1973) skrev William Shawcross utförligt i boken *Sideshow: Nixon, Kissinger and the Destruction of Cambodia* (publicerad 1979) och Ben Kiernan behandlar frågan i artikeln ”Motsättningarna i Kampuchebas kommunistiska rörelse” som finns på marxistarkivet.⁶⁶

Både Shawcross och Kiernan menar att de urskillningslösa bombningarna medförde oerhörda påfrestningar för landsbygdsbefolkningen, att de fungerade förråande och bidrog till att de mest oförsonliga och fanatiska elementen i befrielse rörelsen kunde stärka sin ställning på de mer moderatas bekostnad. I själva verket ger det en väsentlig del av förklaringen till att Pol Pot kunde komma till makten. I *The Pol Pot Regime* skriver Ben Kiernan:

Även om Pol Pots revolution var inhemsk, så skulle den inte ha kunnat segra utan USAs ekonomiska och militära destabilisering av Kambodja, vilken började 1966 efter den amerikanska upptrappningen i det angränsande Vietnam och nådde sin höjdpunkt under åren 1969-73 med de amerikanska B-52:ornas bombmattor över den kambodjanska landsbygden. Det var troligen den enskilt viktigaste faktorn som förklarar Pol Pots uppstigande till makten.⁶⁷

Jag är övertygad om att DFFGs (och SKP/Clartés) anammande av och försvar för alla aspekter av de Röda khmerernas politik, liksom den helhjärtade uppslutningen bakom Kampuchea

⁶⁶ Se avsnittet ”Effekterna av USAs krig” i [Motsättningar i Kampuchebas kommunistiska rörelse](#) (på marxistarkivet)

⁶⁷ *The Pol Pot Regime*, s 16. Det citerade kapitlet finns på svenska: [Pol Pot-regimen](#)

och Kina i konflikten med Vietnam starkt bidrog till demoraliseringen av många antiimperialister, liksom för sammanbrottet för det maoistiska Sveriges Kommunistiska Parti (SKP), den organisation som politiskt dominerade i DFFG. Ett vettigare, kritiskt förhållningssätt hade gjort att chocken blev mindre när det hela brakade loss och när omfattningen av Pol Pot-regimens terror började stå klar.⁶⁸ Genom att man hade målat allt i mer eller mindre rosenröda färger blev gapet mellan bild och verklighet för stort för många vänstermänniskor (och inte blir det bättre av att personer som Stefan L fortsätter att försöka dribbla bort korten).

Den lärdom som bör dras är att en solidaritetsrörelse aldrig får blunda för verkligheten, utan måste inta en självständig och kritisk hållning även till det som den stödjer. Att undandra sig allt ansvar för vad en befrielse rörelse företar sig är inte bara skadligt för solidaritetsrörelsen, eftersom dess trovärdighet därmed minskar, utan även för befrielsekampen som sådan. Okritiskt stöd är till förfång för alla inblandade, i synnerhet på sikt. Hur och när kritik ska framföras är en annan fråga och beror givetvis på omständigheterna, men att ha som princip att hålla tyst om sådant som man anser är fel eller står frågande inför är förkastligt och skadligt.

Bilaga: Maoister (SKP) om Kampuchea

Nedan återges ett längre utdrag ur det maoistiska SKP:s teoretiska tidskrift *Marxistiskt Forum* nr 1-1978. Det rör sig om en ledare som handlar om den kampuchianska revolutionens karaktär. Jag har tagit med den för att den visar att de svenska maoisterna inte hade en susning om vad som i själva verket skedde i Kampuchea. Artikeln (som tillskrivs tidskriftens redaktion) framställer det som om utvecklingen i Pol Pots Kampuchea följer Maos teori om ”nydemokrati”, som är en tvåstadieteori för revolutionen (dvs den ska först genomgå ett borgerligt-demokratiskt och sedan ett socialistiskt stadium). Enligt artikeln har ”proletariatet haft ledningen i Kampuchea”, fast revolutionen befinner sig i det borgerligt-demokratiska stadiet, där huvuduppgiften är att ”röja undan alla hinder för kapitalismens utveckling”.

Redan dessa två utsagor visar att dokumentet är en ren skrivbordsprodukt, utan någon som helst förankring i verkligheten. Vilket proletariat stod i ledningen (arbetarklassen avskaffades ju vid utrymningen av städerna och alla förvandlades till egendomslösa jordbrukare)? På vilket sätt röjde Röda khmererna med sin politik undan hindren för kapitalistisk utveckling (när de avskaffade privategendom, pengar och handel, kollektiviserade hela jordbruket osv)? Läs och begrunda detta bedrövliga dokument:

Dagens Kampuchea är ett gott exempel på den revolutionära kraft som finns i den tredje världen. Efter att ha helt frigjort sig från imperialismen, försvarar det idag sitt oberoende och har snabbt inlett uppbygget av socialismen.

Kampuchea går i första ledet i den kamp mot imperialismen, särskilt de båda supermakterna, som tredje världens länder och folk utvecklar. Kampuchea har tagit som sin självklara plikt att slå vakt om och stärka enheten mot supermakterna. Det är en viktig uppgift, ty tredje världens folk och stater är huvudkraften mot supermakterna idag.

Genom att proletariatet haft ledningen i Kampuchea har kampen mot imperialismen kunnat föras till fullständig seger. Kampuchreas erfarenheter lär oss en del om villkoren för revolutionen i de koloniala och halvkoloniala länderna, t ex dagens Indonesien och gårdagens Kina och Kampuchea. Den måste utvecklas i två stadier, där det första stadiet är vad Mao Tsetung kallade nydemokratien.

---

⁶⁸ Uppenbarligen har vissa svårt att fortfarande inse det. I boken *Vietnam var nära* (publicerad 2007) håller författaren Åke Kilander, som uppenbart är Myrdal-inspirerad, anmärkningsvärt tyst om Röda khmerernas terror, vilket recensenten i KP:s veckotidning *Proletären* kommenterade så här: ”Inte med ett ord nämner han benhögarna på Dödens fält, inte ens namnet Pol Pot står att läsa utan bara lakoniska, iskalla kommentarer om hur stygga vietnameserna var som kränkte Kambodjas nationella självständighet.” (hela denna bokrecension + ett stort antal andra finns i [Recensioner och debatt om "Vietnam var nära"](#)).

På grund av dessa länders koloniala, halvkoloniala och halvfeodala natur är betingelserna för revolutionen helt annorlunda än i de utvecklade imperialistiska länderna. Kapitalismens fria utveckling har hindrats av den utländska imperialismen i allians med inhemsk feodalism och byråkratkapitalismen. Den senare växer fram som ett bihang till den utländska imperialismen. Den borgerligt-demokratiska revolutionen är ännu inte genomförd och proletariatet kan inte hoppa över detta skede i samhällsutvecklingen. Den nydemokratiska revolutionens objektiva uppgift blir därför att genomföra den borgerligt-demokratiska omvandlingen, att röja undan alla hinder för kapitalismens utveckling.

Under dessa samhällsbetingelser uppstår också den så kallade nationella bourgeoisin. Den representerar den inhemska kapitalism som förtrycks och inte kan utveckla sig på grund av den utländska imperialismen, feodalismen och byråkratkapitalismen.

Till skillnad från borgarklassen i de imperialistiska länderna är den nationella bourgeoisin inte själv imperialistisk. Den har aldrig kunnat utveckla sin nationella kapitalism till att bli den dominerande formen för ekonomin i sitt land. På grund av detta har den nationella bourgeoisin kvar en del revolutionära kvaliteter. Den kan vinnas som allierad i den nydemokratiska revolutionen, vars måltavlor är imperialismen, feodalismen och byråkratkapitalismen, samtidigt som den hela tiden är en svag, obeslutsam och vacklande klass. Att överlåta ledningen av revolutionen åt den leder därför till nederlag. Indonesien 1965 är ett ohyggligt exempel på vart en sådan linje leder. Bortåt en halv miljon arbetare och bönder slaktades. Lärdomarna av detta har Indonesiens Kommunistiska Parti summerat i boken "Partiets tre fanor"...

Att den nydemokratiska revolutionen är borgerligt-demokratisk till sin natur betyder inte att den är en borgerlig revolution av det gamla slaget. Den leds av proletariatet, bygger främst på alliansen arbetare-bönder, och den resulterar inte i bourgeoisins klassdiktatur. Det är proletariatets uppgift att leda revolutionen så att den genomförs konsekvent och grundligt och på ett sätt som underlättar övergången till revolutionens socialistiska stadium.

DFFG och solidaritetsrörelser i andra länder

Detta är ett föga uppbyggligt kapitel.

DFFG hade någorlunda regelbundna kontakter med solidaritetsrörelserna i Norden och rapporter om detta finns i DFFGs medlemstidning *FNL i Sverige*. Däremot finns mycket få artiklar om deras verksamhet i DFFGs utåtriktade tidskrift *Vietnam-Bulletinen*.⁶⁹

Av de nordiska kontakterna var de med Norge (där maoister dominerade Vietnamrörelsen) viktigast, medan relationerna med danska Vietnamkommittéerna (DDV) var ansträngda.⁷⁰

När det gäller resten av Europa, t ex i Storbritannien och Frankrike, så upprätthölls inga kontakter alls. Anledningen var helt klart politisk – DFFGs ledning hade inte samma uppfattning om inriktningen på solidaritetsrörelsen (i Europa utanför Norden hade ofta trotskister stort inflytande).

DFFG visade heller inget intresse av att delta i det internationella samarbete och de internationella solidaritetsmanifestationer som organiserades gemensamt av flera solidaritetsorganisationer i Europa.⁷¹

Allra värst var dock att man inte sökte samarbete med den viktigaste antikrigsrörelsen av dem alla, i USA. Så här står det i *Vietnam var nära*:

⁶⁹ Jag har hittat en kort notis om att det bildats en solidaritetsrörelse för Vietnam på Island i *Vietnam-bulletinen* nr 3-70, fast jag har inte tillgång till alla nummer och kan därför ha missat någon artikel.

⁷⁰ Se *FNL/S* nr 1/71: "DDV förkastar enhetsfronten" – Danmark

⁷¹ Artikelsamlingen [SKI - Solidaritetskommittén för Indokina](#) innehåller en artikel om Vietnamrörelsen i Frankrike (se s 31-31), samt flera artiklar om det internationella solidaritetsarbetet (s 7-9, 20-24)

DFFG influerades under 1965-66 av anti-krigsrörelsen i Förenta staterna, men utvecklade sin egen teori och praktik. Kontakt upprättades med andra solidaritetsrörelser i Europa och i synnerhet i de nordiska länderna. De träffades regelbundet från och med 1968, utbytte erfarenheter och skickade representanter till varandras kongresser. År 1972 återknöts förbindelserna i Förenta staterna genom Indochina Peace Campaign, som fått ett visst inflytande och hade en liknande syn på solidaritetsarbete som DFFG.⁷²

Under de viktiga åren 1967-71 hade således DFFG inga kontakter med antikrigsrörelsen i USA. Detta trots att den amerikanska Vietnamrörelsen var enad fram till 1970.⁷³ Därefter dominerades den av två stora organisationer: NPAC (*National Peace Action Coalition*) som bildades sommaren 1970 och där det trotskistiska partiet SWP hade stort inflytande, samt PCPJ (*Peoples Coalition for Peace and Justice*), som bildades 1971 och dominerades av kommunistpartiet⁷⁴. Om nu inte DFFG kunde föredra någon av dessa, så hade de ju kunnat upprätta kontakter med båda, men ingen av dem dög. Anledningen är uppenbar: de dominerades av politiska tendenser som DFFG-ledningen ogillade. När DFFG äntligen beslöt att upprätta kontakter med en organisation i USA så var det med den förhållandevis betydelselösa *Indochina Peace Campaign*, som bildades först 1972 på initiativ av Tom Hayden och skådespelerskan Jane Fonda. *Indochina Peace Campaign* (som upplöstes 1974) hade som huvudsaklig verksamhet att anordna möten med kända talare⁷⁵, främst vid universiteten ("campus"), dvs det var ingen gräsrotsrörelse à la DFFG.⁷⁶

---

⁷² *Vietnam var nära*, s 299

⁷³ Som samordnare och "paraplyorganisation" för den amerikanska antikrigsrörelsen fungerade under åren 1966-70 Spring Mobilization Committee som 1967 bytte namn till National Mobilization Committee (NMC).

⁷⁴ Om den amerikanska vietnamrörelsen, se [Vietnamrörelsen i USA](#) (med bl a en artikel ur tidskriften *Kommentar*), samt artikelsamlingen [SKI - Solidaritetskommittén för Indokina](#) (s 4-5, 24-25, 28-29).

PCPJ råkade i djup kris hösten 1973 pga av motsättningar mellan prosovjetiska (representerade av amerikanska KP) och sovjetkritiska fraktioner. Motsättningarna bröt ut på allvar vid en "Världsfredskonferens" i Moskva i oktober 1973. Därefter tynade PCPJ bort.

⁷⁵ Bland vilka märks Jane Fonda och f d säkerhetsagenten Daniel Ellsberg, känd för att ha läckt de hemligstämplade dokument om Vietnamkriget som fått benämningen "Pentagonpappren".

⁷⁶ Hur litet DFFG egentligen intresserade sig för antikrigsrörelsen i USA framgår av att *Vietnam-Bulletinen* under perioden 1965-1979 endast publicerade 5 artiklar med anknytning till detta ämne: nr 3/65 ("De amerikanska studenternas kamp mot kriget"), nr 2/68 ("De svartas kamp i USA"), nr 3/68 ("Kampen inom USA är ett lika hårt slag mot USA-imperialismen som det vietnamesiska folkets segrar!") och nr 4/72 ("Antikrigsrörelsen är inte död" – en kort artikel) och nr 1/73, [Vietnamrörelsen i USA](#) (2 sidor med bl a kritik av den största organisationen – NPAC), den sistnämnda finns på marxistarkivet. Av dessa artiklar är det egentligen bara den sista som lite utförligare tar upp den amerikanska antikrigsrörelsen, men den är främst ett försök att marknadsföra *Indochina Peace Campaign*.